

1978/79:29

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

Torsdagen den 9 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

*Val av ytterligare
en suppleant i
utbildningsutskottet*

§ 1 Val av ytterligare en suppleant i utbildningsutskottet

*Meddelande om
interpellationssvar*

Företogs val av en suppleant i utbildningsutskottet.

ANDRE VICE TALMANNEN: Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen enhälligt föreslagit Ylva Annerstedt till suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren utsåg till
suppleant i utbildningsutskottet
Ylva Annerstedt (fp)

§ 2 Andre vice talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Karl Bengtsson*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 16 november–den 31 december.

Erforderlig ledighet beviljades.

Andre vice talmannen anmälde att *Arne Remgård* (fp) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Karl Bengtsson*.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1978/79:32 om energipolitiken

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Interpellationen nr 32 om energipolitiken, som Oswald Söderqvist har inlämnat, hade jag för avsikt att besvara den 13 november. Interpellanten har tyvärr meddelat förhinder, varför vi överenskommit att svaret skall lämnas den 17 november.

Torsdagen den
9 november 1978

*Om regeringens
åtgärder med an-
ledning av visst
avtal om upp-
arbetning av kärn-
avfall*

**§ 4 Om regeringens åtgärder med anledning av visst avtal om
upparbetning av kärnavfall**

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Oswald Söderqvists* (vpk) den 18 oktober anmälda fråga, 1978/79:39, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat industriministern dels om Svensk Kärnbränsleförsörjning AB fick klartecken från regeringen att underteckna upparbetningsavtalet som företaget träffat med det franska företaget Cogéma, dels varför regeringen inte agerat för att undvika skadestånd.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Den tidigare regeringen var underrättad om förhandlingarna med Cogéma och var medveten om att upparbetningsavtalet förutsatte en överenskommelse mellan den svenska och den franska regeringen.

Regeringens avsikt var att slutbehandla frågan om skriftväxlingen med Frankrike i samband med att avtalet prövades enligt villkorlagen. Kontakter på tjänstemannanivå rörande skriftväxlingen togs senast i juli i år. Då intramkom det att det var möjligt att utsträcka tiden för fullföljandet av skriftväxlingen utöver den s. k. ångermånad som avtalet förutser.

Avtalet har vid prövning enligt villkorlagen av regeringen befunnits uppfylla lagens krav, vilket meddelats till kraftindustrin i beslut av den 5 oktober 1978.

I samband med utarbetandet av beslutet av den 5 oktober beslöt regeringen också att slutföra förhandlingarna med Frankrike om den skriftväxling som är nödvändig i anslutning till avtalet mellan kärnbränslebolaget och Cogéma. Frågan om eventuellt skadestånd till Cogéma är därför inte längre aktuell.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Den här frågan riktades ursprungligen till en annan energiminister i en annan regering, men den har inte förlorat sin aktualitet, vilket framgår med all tydlighet av det svar jag har fått och för vilket jag tackar energiministern Tham.

Detta svar är inte svar på frågan. Det är en undanlidande skrivning som gör att hela frågeställningen kvarstår.

Det är ett faktum att Svensk Kärnbränsleförsörjning AB undertecknade detta avtal i somras, någon gång i juli. Min fråga är alltså om regeringen gav sitt samtycke till detta undertecknande, med de konsekvenser som skadeståndsklausuler och annat innebär. Den frågan har jag inte fått något svar på. Att regeringen var medveten om att förhandlingar pågick är en självklarhet som det är onödigt att tala om. Det viktiga är om regeringen var medveten om att avtalet undertecknades och band Sverige vid detta upparbetningsavtal. Den frågan vill jag ha svar på. Undertecknandet innebar naturligtvis en lösning av regeringens och nationens handlingsfrihet i den fortsatta prövningen, det är självklart. Har man undertecknat ett avtal med skadestånds-

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om regeringens
åtgärder med an-
ledning av visst
avtal om uppar-
betning av kärn-
avfall*

klausuler, måste man ju ta hänsyn till dessa när det handlar om så pass stora summor som i det här fallet.

Om vi antar att avtalet inte hade kunnat komma till stånd enligt villkorslagen, då hade vi alltså fått betala skadeståndet, om nu SKB hade skrivit under avtalet utan att regeringen vetat om det. Har regeringen vetat om det och godkänt det utan att man visste om det skulle kunna godkännas vid en prövning enligt villkorslagen, så är det hela ännu mer förbryllande.

Hela handläggningen verkar konstig, och intrycket blir inte bättre av det svar som nu har lämnats. Vi är alltså låsta av det här avtalet som har en omfattning och ett innehåll som ännu inte offentliggjorts. Hur går det f. ö., om vi inte fattar beslut om att upparbeta vårt kärnbränsleavfall? Något sådant beslut är ju ännu inte fattat.

Jag tycker således att det är en väldigt konstig handläggning som föregått det här avtalet, och jag vill utöver den första grundläggande frågan ställa ytterligare en fråga till energiministern: Anser energiministern att detta är ett korrekt sätt att handlägga och besluta i sådana viktiga frågor som det här gäller med så stora ekonomiska konsekvenser för nationalhushållet?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Villkorslagen föreskriver att ett upparbetningsavtal skall föreligga, om kraftföretagen väljer att ansöka enligt den paragrafen i villkorslagen. Regeringen var självfallet medveten om att kraftindustrin hade fattat beslut om att välja upparbetningsvägen för den här aktuella ansökan och var därför också medveten om att förhandlingar pågick och att ett avtal hade slutits.

Efter de kontakter som förekommit på tjänstemannaplanet och som jag här redogjort för, förelåg enligt min mening aldrig någon risk för att vi skulle komma i en sådan situation som Oswald Söderqvist talar om. Efter det beslut som regeringen har fattat och också efter regeringens beslut att uppta diskussioner med den franska regeringen är frågan om skadestånd för avtalet helt avförd.

Av vad jag tidigare har sagt följer, herr talman, att jag självfallet anser att den handläggning av denna fråga som skett inom regeringen har varit fullt tillfredsställande.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Kraftindustrin har fattat beslut om att kärnbränsleavfallet skall upparbetas, säger energiministern. Det är intressant. Det skulle vara ännu intressantare att få veta, om den svenska riksdagen har fattat ett sådant beslut. Det är väl inte den svenska kraftindustrin som skall bestämma vår energipolitik och hur vi skall förfara med vårt kärnbränsleavfall?

Vi vet också att det inom den stat som levererar vårt kärnbränsle, dvs. USA, bedrivs kraftiga påtryckningar och att stor skepsis råder där när det gäller just upparbetning av kärnbränsleavfall, och vi vet ännu inte vilken ståndpunkt man kommer att inta. Det är mycket möjligt att man kommer att återgå till den attityd man haft tidigare, nämligen att förbjuda upparbetning

*Om regeringens
åtgärder med an-
ledning av visst
avtal om upp-
betning av kärn-
avfall*

av det kärnbränsleavfall som uppstår genom det kärnbränsle man säljer bl. a. till oss. Hur går det då med det här avtalet?

Jag tycker att det är en oerhört förbryllande och svag argumentering som energiministern för här, när han försöker slingra sig undan vad som hände i somras. Det skall bli intressant att se fortsättningen av den här affären och vad som verkligen kommer ut av den, när vi får se hela avtalet och kan bedöma hur det kommer att verka i praktiken. Till dess konstaterar jag bara att mina frågor kvarstår obesvarade. Det är bara omskrivningar och inga konkreta besked som jag nu har fått.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Riksdagen har fattat beslut om villkorlagen, Oswald Söderqvist. Villkorlagen innebär att två möjligheter lämnas öppna för bolagen när det gäller att söka uppfylla lagens bestämmelser. Den ena vägen, låt mig kalla den upparbetningsvägen, föreskriver upparbetningskontrakt och vidare att industrin kan visa att en helt säker hantering av det slutliga avfallet kan ske. Den andra vägen är icke-upparbetningsvägen.

I samband med den här föreliggande ansökan valde industrin upparbetningsvägen, och riksdagen har alltså genom att godta villkorlagen också godkänt ett sådant förfaringsätt. Det betyder inte att den svenska politiken på det här området för all framtid är bunden till upparbetningsvägen. Det här kontraktet omfattar, som Oswald Söderqvist kanske vet, endast en liten del av den bränslemängd som kan bli aktuell för svensk del.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Visst, jag känner till villkorlagen, den känner vi alla till. Där finns de här två alternativen, men det hör inte hit. Vi har inte haft någon slutgiltig diskussion och inte fattat något slutgiltigt beslut i den svenska riksdagen om hur den framtida svenska energiförsörjningen skall ordnas. Det var ju det som den förra regeringen skulle lägga fram förslag om, det skulle ha varit klart vid det här laget. Vi väntar fortfarande på förslaget, och därför är det inte alls säkert att vi kommer att välja industrins väg, som energiministern hela tiden talat om.

Det är, som jag sade förut, inte den svenska industrin, det svenska kärnkraftsetablissemanget, som skall bestämma vilken energipolitik som vi skall föra. De frågorna skall avgöras här. Den diskussionen har alltså inte förts och det slutgiltiga förslaget har inte lagts fram, och därför vet vi inte ännu, om det kommer att ordnas på det sättet. Man är ju uppbunden på grund av att man har tecknat avtal med den franska anläggningen, som f. ö. inte är uppförd. Vi vet inte vad det kommer att kosta oss och inte heller vet vi vad USA kommer att säga om upparbetningen i framtiden. Frågorna kvarstår.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Det Oswald Söderqvist sade senast, om vi för framtiden skall välja upparbetningsvägen eller inte, hör till en annan debatt. De frågor som ställdes till mig gällde inte detta utan problemet med hantering av uppabet-

ningsavtalet med Cogéma. Oswald Söderqvist säger att villkorslagets innehåll inte hör hit. Det är ett något egendomligt uttalande, eftersom ansökan just följde villkorslagets krav, nämligen att ansöka enligt något av de två alternativ som där förelåg. Oswald Söderqvist torde vara något ensam om sin uppfattning att lagets utformning inte hör till diskussionen när det gäller att lämna in en ansökan.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag har aldrig sagt att lagen inte hör hit på det sättet, men jag har sagt att vi ännu inte vet hur det framtida beslutet kommer att se ut. Beslutet skall ju fattas av riksdagen och inte av den svenska kärnkraftsindustrin. Det är det som är intressant i sammanhanget. Svaret på den här frågan och den här debatten visar att den förra regeringen och förmodligen också den sittande regeringen inte tillräckligt har satt sig in i saken. Man har överlämnat åt Svensk Kärnbränsleförsörjning AB att sköta de här förhandlingarna, att underteckna ett avtal som binder oss på ett oacceptabelt sätt. Antagligen har man gjort det utan att regeringen tillfrågats. Jag har ännu inte fått något svar på den ursprungliga frågan: Visste regeringen om att avtalet undertecknades med de här skadeståndsklausulerna? Det är det som är det intressanta, men det har energiministern inte svarat på. Beträffande villkorlagen och energipolitiken över huvud taget skall vi förhoppningsvis till sist, det vill jag poängtera, debattera och besluta om den slutgiltiga utformningen i den här kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om utnyttjande av spillvärme från kärnkraftverk för bostadsuppvärmning

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Lennart Petterssons* (s) den 20 oktober anmälda fråga, 1978/79:60, och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig om jag är beredd att med förtur hjälpa till och jämna vägen för det s. k. Sydvärmeprojektet för uppvärmning av bostäder, så att arbetena kan påbörjas redan vid Barsebäcksaggregatens planerliga avställningsperiod nästa sommar.

Jag vill erinra om att energikommissionen i sitt betänkande (SOU 1978:17), Energi, föreslog en rad åtgärder som syftade till att minska vårt oljeberoende. Kommissionen såg där bl. a. positivt på möjligheterna att med kärnkraftsvärme, dvs. samtidig produktion av värme och el i kärnkraftverk, minska oljeberoendet.

Utredningar om möjligheterna att transportera hetvatten från kärnkraftverken i Barsebäck och Forsmark till fjärrvärmenäten i resp. Malmö-Lund och Uppsala-Stockholm föreligger. En utredning om möjligheterna att överföra värme från Ringhals till Göteborg kommer att färdigställas inom kort.

Torsdagen den
9 november 1978

*Om utnyttjande
av spillvärme från
kärnkraftverk för
bostadsuppvärmning*

Som jag tidigare framhållit är jag positivt inställd till tanken på att utnyttja kärnkraftverk för samtidig produktion av el och värme. En självklar förutsättning är att detta kan ske med rimlig ekonomi. Av de aktuella projekten borde en värmeöverföring från Barsebäck till Malmö-Lund kunna genomföras snabbast och till den lägsta investeringskostnaden.

En sådan värmeleverans från block 1 och 2 i Barsebäck skulle kunna leda till en oljesparning på i runt tal 300 000 ton per år. Förutom en minskning av oljeberoendet skulle detta ge påtagliga fördelar från miljösynpunkt. Bl. a. skulle utsläppen av svaveldioxid i sydvästra Skåne kunna minska med ca 6 000 ton per år.

En självklar förutsättning för att ett projekt av detta slag skall kunna accepteras är att stränga säkerhetskrav skall kunna uppfyllas även efter en ombyggnad.

Jag vill till sist i detta sammanhang erinra om vad näringsutskottet anförde i sitt betänkande (NU 1977/78:47) med anledning av förslaget till lag om vissa rörledningar, m. m. Näringsutskottet utgår från att, om så visar sig motiverat, regeringen föranstaltar om en komplettering av det föreslagna koncessions-systemet vid transport av bl. a. olja och naturgas till att även omfatta rörledningar för transport av hetvatten. Denna fråga bereds f. n. i regeringskansliet.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Valet när det gäller den framtida värmeförsörjningen för bostäder i Malmö och Lund står mellan att bygga nya olje- och koleldade anläggningar och att ta vara på det hetvatten som nu släpps ut i havet till ingen nytta vid Barsebäckverket. Det valet borde inte vara svårt för någon med tanke på vad ytterligare förbränning av kol och olja skulle innebära i form av ökade luftföroreningar, svavelutsläpp och cancerframkallande ämnen. Att utnyttja Barsebäckverkets kylvatten skulle innebära en minskning av olje- och kolimporten motsvarande närmare 300 000 ton olja per år. Det skulle innebära ett högst väsentligt bidrag till strävandena att minska vårt stora oljeberoende. Att säga nej till Sydvärmeprojektet innebär alltså ett gigantiskt energislöseri.

Sydskraft har också beräknat de ekonomiska vinsterna. Dessa kommer även att tillfalla de medverkande kommunerna Malmö och Lund. Den kalkyl som Sydkraft gjort upp redovisar ett överskott på 1 miljard kronor sedan investeringar och räntor har dragits av. Statsrådet talade om att det gäller att få en rimlig ekonomi på denna typ av projekt. Jag vill säga att det sannerligen inte är många investeringar som i dagens läge ger den höga avkastning som det här är fråga om. Dessutom har vi betydande sysselsättningseffekter – i en första omgång 300–400 man under en fyraårsperiod.

Sammanfattningsvis kan man säga att ju snabbare Sydvärmeprojektet blir av, desto bättre för landet och för sydvästra Skåne. Ett snabbt klartecken från regeringens energiansvarige betyder att arbetet kan komma i gång nästa år. Fjärrvärmeleveranserna från Barsebäckverket till Lund och Malmö skulle då

kunna börja under 1983.

Jag har nu fått statsrådet Thams svar. Såvitt jag kan se är det mycket positivt. Kanske är det litet oklart vad gäller tidsaspekterna, och på den punkten vill jag gärna ha ett klarläggande. Jag vill därför fråga om jag kan tolka Carl Thams besked här i dag så att han i sin egenskap av regeringens energiansvarige ser positivt på att Sydkraft och kommunerna nu sätter i gång med Sydvärmeprojektet. Kan alltså Sydkraft och kommunerna med regeringens goda minne nu gå in med ansökningar om tillstånd till de olika myndigheter som är berörda i sammanhanget?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag kan svara Lennart Pettersson att, som jag redan antytt, det som regeringen bl. a. och kanske framför allt kan göra är att underlätta koncessionsförfarandet i anslutning till det uttalande från näringsutskottet som jag tidigare refererade till. Beredningen av detta pågår i regeringskansliet, och jag hoppas förhållandevis snart kunna lägga fram ett förslag till riksdagen.

I övrigt är det klart att det här projektet ytterst vilar på att Sydkraft fattar ett positivt beslut, att man alltså finner lönsamheten rimlig, och mycket talar för att den är det. Regeringen kommer då i enlighet med vad jag tidigare sagt här att se positivt på detta projekt.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det här klarläggande beskedet. Därmed borde de ansvariga i sydvästra Skåne ha fått klara och entydiga besked. Det är väldigt bra att det har lämnats här ifrån kammarens talarstol.

Statsrådet Tham tog upp möjligheten av en komplettering av den s. k. pipelinelagen till att även gälla hetvatten. Den gäller nu enbart transport av olja och naturgas. Det tror jag är en mycket viktig förbättring när det gäller koncessionsförfarandet.

Men om den här revideringen drar för långt ut på tiden i regeringskansliet, så kan det i och för sig medföra fördröjning. Därför tycker jag att de som är ansvariga för Sydvärmeprojektet bör uppfatta det så att revideringen av pipelinelagen inte får utgöra ett hinder för att man skall komma i gång, utan jag ser det snarast så, att den revidering som behöver göras av den här lagstiftningen väl ändå i första hand får effekt när det gäller eventuella hetvattenledningar från Ringhals resp. Forsmark. Sydvärmeprojektet får alltså inte ligga still till dess riksdagen har antagit en reviderad pipelinelag, om man nämligen med den gamla lagstiftningen kan komma fram fortare. Det är ju här inte alls fråga om några säkerhetsproblem och liknande, de täcks ju upp av den gamla lagstiftningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om utnyttjande
av spillvärme från
kärnkraftverk för
bostadsuppvärmning*

Torsdagen den
9 november 1978

*Om kärnkrafts-
bygget i Forsmark*

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Nils Hjorths* (s) den 24 oktober anmälda fråga, 1978/79:69, och anförde:

Herr talman! Nils Hjorth har frågat mig dels hur snart regeringen beräknar att Forsmark 1 skall kunna laddas, dels när arbetena med Forsmark 3 åter får sättas i gång i full omfattning och dels när regeringen avser att ge tillstånd till uppförande av ett centrallager för utbränt kärnbränsle.

Vad beträffar den första frågan vill jag anföra följande. I det beslut den tidigare regeringen fattade den 5 oktober i år med anledning av bl. a. Forsmarksbolagets ansökan enligt villkorslagen om att få tillföra Forsmark 1 kärnbränsle sägs att regeringen vid sin bedömning av förutsättningarna för en helt säker slutlig förvaring av det högaktiva avfallet funnit att viss kompletterande geologisk undersökning fordras för att lagens krav skall vara helt uppfyllda.

Enligt vad jag har erfarit är kraftindustrin f. n. sysselsatt med att göra sådana kompletterande geologiska undersökningar.

När i detta fall Forsmarksbolaget inkommer med en förnyad ansökan enligt villkorslagen avser regeringen att överlämna denna till statens kärnkraftinspektion för yttrande.

Om inspektionen därvid finner att osäkerheten har undanröjts beträffande de geologiska förutsättningarna för slutförvaring i Sverige avser regeringen att lämna sökanden tillstånd att tillföra Forsmark 1 kärnbränsle.

Det går f. n. inte att närmare ange när ett eventuellt laddningstillstånd kan ges. Tidpunkten är beroende av hur lång tid som krävs för de kompletterande geologiska undersökningarna och kärnkraftinspektionens prövning.

Beträffande den andra frågan så har inriktningen varit att denna höst ta ställning till om byggandet av det tredje aggregatet i Forsmark skall avbrytas eller fullföljas. Arbetena inom projektet har begränsats i avvaktan på detta beslut. De uppgörelser som i samband därmed har träffats mellan berörda parter i projektet förutsätter att ett besked i frågan kommer att lämnas före årsskiftet. Regeringen räknar med att detta skall kunna ske.

Som svar på frågan om ett centrallager vill jag slutligen efter samråd med bostadsministern anföra följande. Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) ansökte den 30 november 1977 om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen (1947:385) att få uppföra ett centralt lager för använt kärnbränsle vid antingen Forsmark, Simpevarp eller Studsvik.

Regeringen avser att inom kort fatta beslut med anledning av SKBF:s ansökan.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag har vid flera tillfällen sedan regeringsskiftet 1976 riktat frågor och interpellationer till statsministern och energiministern om kärnkraftsbygget i Forsmark.

Också Vattenfall och de anställdas organisationer har flera gånger oroligt frågat hur det skulle bli med det planerade och beslutade utbyggnadspro-

grammet, och det har även gjorts uppvaktningar, bl. a. från kommunens sida.

På alla dessa frågor har lämnats undvikande svar; regeringen har på olika sätt förhållat frågan för att om möjligt kunna hålla ihop regeringen fram till nästa val.

Det gick inte riktigt som man hade hoppats – meningsmotsättningarna var för stora och man nådde inte ända fram. Regeringen föll på Forsmark 3. Därmed kan man säga att kärnkraften visat prov på oanad styrka. Detta utdragna resonemang om energifrågorna var ett dyrbart och beklämmande skådespel. Det har drabbat alla de tusentals personer som trott sig ha en trygg och säker anställning, det har drabbat företag och kommuner.

Nu har vi fått en enpartiregering som lovat att lösa energifrågorna och som rimligtvis borde kunna enas i sin uppfattning. Det är därför med stort intresse som jag har tagit del av svaret på mina frågor, och jag tackar statsrådet för svaret.

På fråga nr 1 om laddningen av Forsmark 1 svarade Carl Tham att vissa kompletterande geologiska undersökningar skall företas. Det är riktigt att sådana undersökningar pågår. Jag vet själv att fyra aggregat är i arbete vid Finnsjön i norra Uppland – det är de s. k. politiska borrhålen som man håller på med. Den gamla trepartiregeringen enades om detta den 29 september. Jag vill framhålla att det är viktigt att de kompletterande undersökningarna, som jag förstår att man i folkpartiet nu känner sig bunden av, utförs så snabbt som möjligt, eftersom varje dags försening kostar stora pengar. Det finns i dag 350 personer anställda för driften, och de är färdigutbildade och redo att ta itu med sin verkliga uppgift. I samma grad gäller detta Ringhals 3. Men det har varit oklart hur många borrhål som behöver borraras där – fem eller hundra har nämnts i diskussionerna. Kan statsrådet ange ungefär hur lång tid detta arbete beräknas ta?

Min andra fråga gällde Forsmark 3 – tuvan som stjalpte regeringslasset alltså. När får verksamheten där återupptas i full omfattning? Nu säger statsrådet att det skall lämnas ett besked före årsskiftet, men jag tror det är nödvändigt att det beskedet lämnas redan under november. Det är nämligen så att man har begärt medel och uppskjutit varslet för de anställda byggnadsarbetarna, och tiden går snart ut. Eftersom det är viktigt att kunna behålla den arbetskraften intakt är det nödvändigt att få beskedet så snabbt som möjligt. Kan det ske under november månad?

Beträffande frågan om centrallagret är jag tacksam för det besked som lämnats. Men kan ett beslut fattas före årsskiftet?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Beträffande de geologiska undersökningar som Nils Hjorth talade om är det alldeles riktigt att vi anser att de skall genomföras och att de skall genomföras så, att man kan få fram den kompletterande information som den tidigare regeringen har begärt. Det blir sedan kärnkraftsinspektionens sak att bedöma om de resultat man därvid får innebär att villkorslagets krav har uppfyllts eller ej. Sedan skall, som jag också har sagt, regeringen fatta det

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om kärnkrafts-
bygget i Forsmark*

Torsdagen den
9 november 1978

*Om kärnkrafts-
bygget i Forsmark*

slutliga beslutet.

Det är däremot fel att ställa frågan om hur lång tid detta kommer att ta till mig. Den frågan bör ställas till dem som är ansvariga för borringarna. Det är riktigt att det har stått att läsa något olika uppgifter i tidningarna – jag kan bara hänvisa till dem och till de bedömningar som de ansvariga har gjort.

Vad beträffar Forsmark 3 har jag ingenting att tillägga utöver vad jag redan har sagt, utom möjligen att det är min bestämda avsikt att regeringen skall ha ett förtroendefullt samarbete med kraftindustrin på grundval av de olika säkerhetskrav som riksdag och regering uppställer. Vi skall därför anstränga oss och se till att det inte uppstår någon tidsutdräkt i onödan.

Till sist: Vad beträffar centrallagret för använt bränsle – det s. k. CLAB – kan jag säga att ett besked skall komma före årsskiftet.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Det verkar litet egendomligt att statsrådet lägger ansvaret för de ytterligare geologiska undersökningarna på dem som utför borringarna. Statens kärnkraftinspektion godkände ju den förra ansökan om att få ladda. Likaså har KBS ansett att det svenska urberget är lämpligt. De instanserna har alltså redan godkänt ansökan. Det är regeringens åtgärder som har gjort att man måste genomföra dessa ytterligare arbeten. Därför har regeringen ett ansvar och skall inte försöka skylla ifrån sig på de andra institutionerna.

Det är viktigt att man kan behålla den arbetskraft som är anställd för det tredje aggregatet i Forsmark. Som jag sade har man för ett trettio-tal man skjutit på varseltiden, som går ut nu i november. Kan jag tolka statsrådets svar som att han är beredd att rekommendera Vattenfall att behålla den arbetsstyrkan till dess att besked kan lämnas om att man kan sätta i gång arbetena i full omfattning igen?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Regeringen begärde, vilket Nils Hjorth mycket väl vet, kompletterande information när det gällde ansökan enligt villkorlagen. Det är självklart att regeringen tar ansvar för detta. Själva poängen är ju att det är regeringen som skall granska hur bolagen har lyckats uppfylla de stränga säkerhetskrav som uppställts. Men sedan är det bolagens sak att genomföra det praktiska arbetet. Det innebär självfallet inte att regeringen på något sätt fritar sig från ansvaret för att de gör detta. Men det är bolagens sak att göra arbetet och att tala om hur fort det kan gå. Det kan inte jag göra – det vore felaktigt av mig.

Jag har ingen kommentar att göra utöver det jag redan har sagt när det gäller Forsmark 3.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag begär inte att regeringen skall gå ut och borra vid Finnsjön eller på andra platser. Men regeringen har ett ansvar, och det var det jag försökte få fram.

Det har sagts att man i den förra trepartiregeringen hade väldigt olika

uppfattningar om antalet borrhål som var nödvändiga och om hur lång tid arbetet skulle ta. En del sade att det räckte med fem borrhål, andra sade att det behövdes hundra borrhål. En del sade att arbetet kunde ta flera månader, andra sade att det kunde ta flera år. Det skulle vara intressant att veta den nya regeringens uppfattning. Hur många hål anser man att det behöver borras?

Man skall inte skylla ifrån sig på bolaget som skall utföra arbetet. Bolaget måste ju ha vissa direktiv för detta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om hanteringen av uran vid Asea-Atoms bränslefabrik i Västerås

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Pär Granstedts* (c) den 27 oktober anmälda fråga, 1978/79:86, och anförde:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidtaga med anledning av att 3 ton uran, enligt uppgift, under de senaste fem åren försvunnit vid Asea-Atoms bränslefabrik i Västerås.

Som svar på frågan vill jag anföra följande. Enligt vad jag inhämtat från statens kärnkraftinspektion har under de senaste åren skillnaden mellan de mängder uran som anländer till resp. lämnar bränslefabriken varit ca 4 ‰.

Skillnaden utgörs främst av uran som fastnat i rördningar, filter o. d. under processen. Något utsläpp till omgivningen via luft och vatten har inte konstaterats.

Enligt de riktlinjer för bokföring av klyvbart material som har utarbetats av det internationella atomenergiorganet IAEA kan man tillåta en skillnad på upp till 5 ‰ mellan de bokförda mängderna uran som anländer resp. lämnar en anläggning som Asea-Atoms bränslefabrik. Värdena för Västeråsfabriken ligger således inom ramen för det som är tillåtet.

Kärnkraftinspektionen studerar f. n. och har även vidtagit åtgärder för att minska den mängd uran som bokföringsmässigt binds i kärnbränslefabriken i Västerås. Dessa åtgärder består bl. a. i att medverka till att det utarbetas bättre mätmetoder och förbättrad mätteknik vid bestämning av mängden uran som anländer till resp. lämnar fabriken. Inspektionen studerar också olika metoder för att bestämma den mängd uran som lämnar bränslefabriken i form av aktivt avfall. Regeringen avser att uppdraga åt kärnkraftinspektionen att redovisa dessa frågor för regeringen.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Tham för svaret på min fråga.

Låt mig först göra en liten reflexion om detta med formuleringar. När Carl Tham talar om svavelnedfall räknar han i ton. När han talar om försvunnet

Torsdagen den
9 november 1978

*Om hanteringen
av uran vid Asea-
Atoms bränsle-
fabrik i Västerås*

uran räknar han i promille. Ton låter ju gärna mer än promille, och den omräkning som Carl Tham har gjort i svaret föranleder mig att inleda med att fråga: Stämmer den uppgift som förekom i tidningarna för någon vecka sedan och som finns i min fråga, att det försvunnit 3 ton uran i hanteringen vid Asea-Atoms bränslefabrik? Är alltså 3 ton lika med 4 ‰ om året under den aktuella tiden?

Om så är fallet är 3 ton uran faktiskt ganska mycket, oavsett vilka relationstal man kan räkna fram i förhållande till den totala hanteringen vid den här fabriken.

Nu säger statsrådet Tham att skillnaden mellan de mängder uran som anländer till resp. lämnar bränslefabriken främst utgörs av uran som fastnat i rörledningar, filter o. d. Också från Asea-Atom var man, när denna fråga väcktes, ganska svävande i sina uttalanden om vart detta uran egentligen hade tagit vägen. Man var från Asea-Atoms sida t. o. m. ännu mer svävande än vad det ansvariga statsrådet är. Man trodde där att det hade fastnat i filter o. d., men man visste inte riktigt säkert. Därför måste jag fråga: Har det ordentligt kartlagts vart uranet tagit vägen? Man tycker ju att 3 ton uran, eller hur mycket det nu kan vara, är en så pass stor kvantitet att det borde vara ett samhälleligt intresse att veta var det finns och hur det har försvunnit. Och om detta inte har kartlagts, tänker regeringen i så fall se till att det blir ordentligt kartlagt, så att vi vet vart uranet tagit vägen?

Även om man inte kunnat konstatera några utsläpp till omgivningen via luft och vatten – det är ju tur det – måste det verkligen vara av intresse att ha en ordentlig kunskap om vad som har hänt med detta uran.

Nu kommer man att försöka förfina mätmetoderna och bringa ner svinnet, och det är naturligtvis väldigt viktigt. Men räcker det att man får till stånd en sådan redovisning till regeringen som statsrådet talar om? Vore det inte påkallat att få fram skärpta bestämmelser på det här området, så att man verkligen har garantier för att inte rätt stora kvantiteter uran kommer på villovägar på det sätt som tycks ha skett?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag trodde faktiskt, Pär Granstedt, att det framgick av svaret att de 3 ton uran som Pär Granstedt hänvisade till i frågan motsvarade just de 4 ‰ som jag talade om. Anledningen till att jag nämnde denna uppgift var att den är intressant i förhållande till de internationella kontrollbestämmelser som föreligger på detta område. Den godkända internationella nivån underskrids alltså vid Västeråsfabriken, vilket är tillfredsställande. Däremot är det inte tillfredsställande att här finns oklarheter. Det var också därför som jag i mitt svar uttryckligen nämnde att efter vad jag erfarit är SKI sysselsatt med att få fram en bättre kartläggning, och vi avser begära att SKI skall redovisa resultatet för regeringen. För att svara på Pär Granstedts sista fråga vill jag också nämna att om det då visar sig att det finns anledning att vidta åtgärder kommer regeringen självfallet att göra det.

Jag tror att vi alla är överens om att vi skall hantera dessa frågor så att maximal säkerhet kan uppnås. Men jag konstaterar likväl – det gjorde ju

---

*Om hanteringen
av uran vid Asea-
Atoms bränsle-
fabrik i Västerås*

också Pär Granstedt i sina reflexioner – att här föreligger inget hot mot människors liv eller hälsa eller för den omgivande miljön. Det konstaterade svinnet har sin grund i, som jag nämnde, att merparten av detta fastnat i rör och diverse anläggningar under själva processen.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Först och främst var det bra att få siffran bekräftad. I svaret redovisas bara den uppgift jag lämnar i min fråga, där jag säger att det enligt uppgift har försvunnit 3 ton uran. Det kommenterar inte statsrådet i svaret. Därför var det bra att få siffran klart bekräftad.

Jag tycker att man bör se på detta med mycket stort allvar.

Statsrådet Tham säger att om det finns anledning kommer regeringen att skärpa bestämmelserna. Jag tycker att om nuvarande bestämmelser gör det möjligt att uran försvinner i kvantiteter som man får räkna i ton under loppet av några få år, så är det motiv nog att skärpa bestämmelserna även om de internationella reglerna tillåter ett så stort svinn. Det är i så fall inte första gången vi ser anledning att i Sverige ha striktare regler än man har internationellt.

Även om vi hittills inte kunnat konstatera några radioaktiva utsläpp till omgivningen via luft och vatten vill jag inte hålla med Carl Tham om att det inte föreligger något hot mot omgivningen, om ett sådant här svinn förekommer. Det faktum att det hittills inte hänt någonting allvarligt är ingen som helst garanti för att inte de ton uran som med nuvarande system kan förväntas släppas ut i framtiden leder till negativa konsekvenser för omgivningen.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Det är inte de nuvarande bestämmelserna som gör att det fastnar en del uran i anläggningen utan det är den tekniska processen. Då måste man ställa sig frågan, om det finns något i den tekniska processen som kan medföra hot mot människors liv och hälsa. Hittills har detta inte kunnat konstateras.

Däremot finns det, som jag också framhållit, ett klart intresse av att kartlägga det hela och få ned svinnet så långt det över huvud taget är möjligt och om det visar sig nödvändigt vidta lämpliga åtgärder. Sådana åtgärder måste grunda sig på en mera utförlig kartläggning än som i dag finns tillgänglig. Det är också därför som regeringen avser att begära att kärnkraftinspektionen redovisar detta för regeringen.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är inte bestämmelserna som avgör hur mycket som släpps ut utan den tekniska processen, säger Carl Tham. Men det måste väl ändå vara så att Asea-Atom får se till att anpassa sin tekniska process efter de bestämmelser som gäller! Det kan väl inte vara så att regeringen anpassar bestämmelserna efter Asea-Atoms tekniska process?

Självfallet har regeringen ansvaret för att se till att sådana regler gäller för

den här hanteringen att det inte finns risk att tonvis med uran försvinner i den process som sker i en svensk industri.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om prioriteringen av vissa brobyggen

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Nils Åslings* (c), dels *Marianne Stålbjergs* (s) den 9 november anmälda frågor, 1978/79:92 resp. 93, och anförde:

Herr talman! I februari i år beslöt den dåvarande regeringen att uppdraga åt vägverket att upphandla fyra stålbroar. Upphandlingen skulle underställas regeringens prövning. Den nuvarande regeringen har i beslut uppdragit åt vägverket att fullfölja upphandlingen för en av broarna.

Nils Åsling har med hänvisning till detta frågat mig när den enligt den tidigare regeringens beslut redan upphandlade Sannundsbron kan beräknas komma till utförande.

Marianne Stålbjerg har mot bakgrund av beslutet frågat mig vad som föranledde mig att riva upp en principuppställning som byggde på regional- och sysselsättningspolitiska skäl samt hur beslutet om att prioritera brobyggen endast i de södra delarna av landet stämmer överens med de regionalpolitiska målen att skapa arbete i olika delar av landet.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Genom beslut den 26 oktober 1978 anslog regeringen särskilda medel för byggande av Stallbackabron. Denna bro utgör en av de fyra broar som vägverket på uppdrag av den tidigare regeringen infordrat anbud på. För de övriga tre broarna, bl. a. Sannundsbron, prövade regeringen inte avgivna anbud, då tillräckliga skäl f. n. inte ansågs föreligga för att i särskild ordning finansiera en tidigareläggning. Detta innebär att Sannundsbron får finansieras inom ramen för vägverkets ordinarie medel.

Av vad jag erfarit från vägverket kommer upphandling av Sannundsbron att ske i dag. Bron kommer att utföras med en överbyggnad i stål och påbörjas innevarande vinter.

NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Jag tackar också för beskedet om Sannundsbron – den är efterlängtd i Jämtland.

Men jag beklagar den osäkerhet som kommunikationsministerns tidigare besked i fråga om de fyra speciella broföretagen har åstadkommit. Jag upplever det som ett olycksfall i arbetet som vi får ha förståelse för. Jag tycker också det är fel att i det sammanhanget hänvisa till att det f. n. inte föreligger särskilda skäl att finansiera en tidigareläggning av broföretagen. Den bedömning som gjordes i februari av dåvarande kommunikationsministern i den tidigare regeringen har ju inte på något sätt kunnat förändras av

utvecklingen på arbetsmarknaden, vare sig för broföretagen som sådana eller beträffande den lokala arbetsmarknaden.

Nu är allt gott och väl, kan det synas. Jag sätter dock ett stort frågetecken inför det sista beskedet i svaret som fru Bondestam ger, nämligen att Sannundsbron får finansieras inom ramen för vägverkets ordinarie medel. Om detta innebär, kommunikationsministern, att andra angelägna företag får stå tillbaka, så har man förryckt den tidigare prioriteringsordningen och dessutom missat poängen med den tidigare regeringens beslut om dessa fyra extraordinära broföretag, dvs. att det skulle vara en speciell insats.

Jag måste säga att det vore mycket beklagligt om detta leder till att andra angelägna vägbyggnadsprojekt inom vägverkets ansvarsområde får stå tillbaka, och jag vädjar till kommunikationsministern att i så fall se till att vägverket får den mot dessa engagemang svarande erforderliga medelsförstärkningen.

MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det i och för sig positiva svaret på min fråga. Det är klart att vi i Jämtland med förvåning och stor besvikelse mottog beskedet om att bron över Sannundet inte nu skulle kunna komma till stånd, såsom tidigare förutsatts. Det är därför glädjande om bron nu kommer till utförande.

Byggandet av Sannundsbron är av betydelse för Jämtlands län av flera skäl, bl. a. för de många arbetslösa, även om den inte får någon avgörande betydelse för sysselsättningsläget. Bron innebär i alla fall ett gott tillskott för anläggningsarbetarna. Men den kommer också att få stor betydelse för de berörda människorna runt omkring, eftersom de lättare än nu får tillgång till den arbetsmarknad som finns i Östersundsområdet.

Men jag måste ställa ungefär samma fråga som Nils G. Åsling: Varifrån kommer pengarna? Jag sitter själv i länsstyrelsen i Jämtlands län, och där har vi konstaterat att den låga medelstildelningen inte gjort det möjligt att prioritera Sannundsbron därför att den tar för mycket medel från andra angelägna vägprojekt. Därför är jag ytterligt förvånad över att dessa medel nu plötsligen skulle kunna finnas hos vägverket inom den ordinarie medelstildelningen.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Som svar på både Nils Åslings och Marianne Stålbjergs frågor vill jag säga att jag förmodar att vägverket i den pågående flerårsplaneringen för det framtida vägbygget har funnit alternativ som möjliggör byggande av bron med start i vinter.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
9 november 1978

*Om förslag till
riksdagen om ny
trafikpolitik*

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Bertil Zachrissons* (s) den 25 oktober anmälda fråga. 1978/79:71, och anförde:

Herr talman! Bertil Zachrisson har frågat mig om regeringen har för avsikt att under året förelägga riksdagen proposition om ny trafikpolitik och, om så är fallet, vilka huvudfrågor propositionen kommer att omfatta.

Regeringen har för avsikt att under våren 1979 förelägga riksdagen en samlad trafikpolitisk proposition. Propositionen kommer att behandla regeringens principiella syn på mål och medel i trafikpolitiken, den övergripande trafikplaneringen, kostnadsansvarets utformning och tillämpning i väg- och järnvägstrafiken, frågor som hänger samman med det framtida järnvägsnätets utformning, taxe- och marknadsföringsfrågor inom järnvägstrafiken, den framtida vägpolitiken, vissa frågor rörande kollektivtrafiken, särskilt tätorts- trafik, och frågan om kollektivtrafikens anpassning till de handikappades behov.

BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det är bra att den anmärkningsvärda tystnaden i regeringsdeklarationen beträffande trafikpolitiken bryts och att löfte om en trafikpolitisk reform nu ges inför riksdagen.

Visserligen har vi under de två senaste åren matats med ymnigt strödda löften och hugskott på trafikområdet som starkt härdat vår misstro mot regeringens förmåga att lägga fram förslag till en samlad trafikreform. Jag hoppas att det nu i dag avgivna löftet är ordentligt förankrat i regeringen till skillnad från vad vi varit vana vid under de två senaste åren.

Av naturliga skäl kan diskussionen bara gälla innehållsförteckningen. Detaljerna får anstå tills i vår när propositionen kommer.

Min första fråga gäller trafikplaneringen. Det är bra att den övergripande trafikplaneringen kommer att vara med. Men vi vet att fördröjningen av trafikreformen innebär stora risker för att vi kommer att fatta beslut på ett föråldrat beslutsunderlag. I kommuner och landsting liksom i myndigheter och trafikorganisationer har man kommit i ett väldigt besvärligt planeringsläge genom att reformen ständigt skjutits upp. Därför är det nödvändigt med en snabb uppstramning av den regionala trafikplaneringen. Länsstyrelser och övriga myndigheter måste få besked om hur staten definierar sitt ansvar i förhållande till det regionala ansvaret och om hur samarbetet mellan olika trafikgrenar bättre skall kunna tillvaratas.

Hamn- och flygplatsplaneringen måste samordnas med den övriga trafikplaneringen. Jag förutsätter att en sådan samordning föreslås i den kommande propositionen.

Kostnadsansvarets utformning och tillämpning för olika trafikgrenar är också en nyckelfråga för en ny trafikpolitik. I all synnerhet gäller det att komma till rätta med järnvägens problem, som ju knappast blivit mindre efter

den senaste tidens många taxeutspel.

De 300 miljonerna som den trafikpolitiska kommittén såg som en skäligen regleringspott har i det här läget genom SJ:s aptit kompletterats med åtskilliga nya krav som måste försvåra regleringen av SJ:s ekonomiska ansvar.

Utän att begära någon detaljredovisning vill jag därför fråga statsrådet om det är regeringens avsikt att reglera hela frågan om SJ:s ekonomi, inkl. förslag om taxeförändringar och järnvägsnedläggelser, ersättning till det icke lönsamma nätet osv., i propositionen. Om så är fallet, har då regeringen för avsikt att låta de ekonomiska åtaganden, som det innebär, slå igenom i den kommande budgeten, eller kompletteras förslaget med en taxehöjning?

Jag förutsätter att en regering av så utpräglad tidsbestämd karaktär sätter en ära i att inte skjuta den här skuldbördan framför sig.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill bara försäkra Bertil Zachrisson om att hela regeringen står bakom beslutet om att lägga fram den här trafikpolitiska propositionen i vår, och jag är inte nu beredd att i detalj gå in på vad propositionen kommer att innehålla.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om bemanningen av Rödkallens fyr

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöi ordet för att besvara *Sten-Ove Sundströms* (s) den 18 oktober anmälda fråga, 1978/79:43, och anförde:

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för en fortsatt åretruntbemanning av Rödkallen.

Frågan om indragning av Rödkallens lotsuppassningsställe under Luleå lotsplats har prövats av regeringen. I beslut i början av året medgav regeringen att lotsuppassningsstället får dras in. Indragningen har emellertid ännu inte verkställts av sjöfartsverket i avvaktan på *dels* en utredning om möjligheterna att samordna vissa funktioner i hamn-, lots- och farledsverksamheterna, *dels* en rapport från en arbetsgrupp som utreder frågan om framtida bemanning av utsjöplatser. I arbetsgruppen ingår representanter för naturvårdsverket, SMHI och sjöfartsverket. Jag avser inte att vidta några åtgärder i frågan.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på frågan.

I takt med effektiviseringen av fyrdriften har den personal som bemannar fyrarna fått allt fler uppgifter att fylla, och beträffande Rödkallen finns det en rad punkter som måste beaktas när en indragning av bemanningen diskuteras. Från Rödkallen sker t. ex. kontinuerlig rapportering till SMHI var tredje timme. Bland de data som sänds vidare till SMHI kan nämnas en från 1870 oavbruten isstatistik från området samt inte minst de lokala väderrapporter

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om bemanningen
av Rödkallens fyr*

som sänds till bl. a. lotsarna.

En avbemanning av Rödkallen betyder också stora olägenheter för yrkesfiskarna i området. Om Rödkallen läggs ner har man ingen replipunkt i hela Bottenviken, och denna yrkesgrupp anser därför att sjösäkerheten äventyras. Också den växande fritidsbåttrafiken ställer utökade krav på bevakning i den yttre skärgården. Även från försvarshåll finns ett intresse av att behålla en god övervakning av kustbandet.

En mängd faktorer talar alltså för att en bemanning av Rödkallen bör behållas även i framtiden. Men självfallet kan man inte bortse från att det kostar en del pengar att behålla bemanningen av Rödkallen. Frågan är egentligen om den ekonomiska redovisning som sjöfartsverket har givit av påstådda besparingar genom en avbemanning av fyren är acceptabel sett från samhällsekonomisk synpunkt.

Vinsten av att dra in bemanningen på Rödkallen lär ligga omkring 100 000 kr. per år. Av dessa pengar har SMHI förklarat sig berett att skjuta till 80 000 kr. – en tjänst – eftersom man anser att en bemannad station är helt överlägsen en automatstation. Kvar skulle alltså stå en rationaliseringsvinst på 20 000 kr. för samhället. Därutöver har man från båtmännens sida föreslagit ytterligare besparingar, som gör att den verkliga rationaliseringsvinsten skulle sluta någonstans kring 8 000 kr. Detta kan vara värt att ha i minnet, när man diskuterar vad en indragning av bemanningen innebär.

I det svar som jag har fått hänvisar kommunikationsministern till att en arbetsgrupp jobbar med dessa saker och att i arbetsgruppen ingår representanter för SMHI och sjöfartsverket. Statsrådet avser inte att vidta några åtgärder i frågan. Detta är märkligt med tanke på den ringa besparing som denna indragning innebär för samhället. Man har inte heller på något sätt brytt sig om att inhämta synpunkter från de regionala myndigheterna, länsstyrelsen osv. Det är anmärkningsvärt, inte minst med tanke på att den förre kommunikationsministern gjorde en del direkta ingripanden för att hejda nedläggningar och indragningar av bemanningen på fyrar. Jag tänker i detta fall på Måseskär.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill först säga att det var den tidigare regeringen som beslutade att en indragning av Rödkallen fick äga rum och att frågan om en avbemanning måste avgöras med hänsyn till trafikutvecklingen, den tekniska utvecklingen när det gäller båtmateriel, telemateriel etc. och till möjligheten att samordna verksamheten inom sjöfartsverket med andra organs verksamhet.

I Luleå finns potentiella samordnings- och rationaliseringsmöjligheter, då såväl sjöfartsverket som hamnen f. n. har från varandra oberoende passningsfunktioner. En avbemanning av Rödkallen kan således komma att sammanfalla med att dessa passningsfunktioner samlokaliseras.

När det gäller sjöräddningen finns det enligt sjöfartsverket behov av en operativ sjöräddningsenhet i Luleå skärgård. Från såväl ekonomisk som administrativ synpunkt är en placering i Luleå att föredra. En placering där är

också operativt lämplig. Genom vissa åtgärder, bl. a. nödhavn med kommunikationsmöjligheter på Rödkallen, kompenseras bortfallet av Rödkallen som bemannad utsjöplats.

Vad avser vädertjänsten planerar SMHI anskaffning och installering av utrustning för fjärravläsning av meteorologiska och hydrologiska data på Farstugrund. Därigenom tillgodoses behovet av meteorologiska och hydrologiska uppgifter för vädertjänsten på ett tillfredsställande sätt.

När det gäller flyget har Kallax flygplats fått direktinformation om vädret från Rödkallen. Vid en övergång till fjärravläsning kommer informationen med viss kortare tidsfördröjning, men möjligheter finns att efter en viss tid reducera den fördröjningen.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att en indragning av bemanningen på Rödkallen har få nackdelar, medan fördelarna från ekonomisk och administrativ synpunkt är stora.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har väldigt svårt att se de ekonomiska fördelarna, när besparingen i det här fallet totalt rör sig om ca 8 000 kr. per år.

Förutom de organ kommunikationsministern nämnde finns det många grupperingar som har nytta av att fyren är bemannad. Som jag sade, är SMHI berett att skjuta till en tjänst – man anser nämligen att en bemannad station är betydligt säkrare än en automatstation.

Sedan tycker jag att det är förunderligt att regeringen inte bryr sig om att höra efter vad de lokala intressenterna och de regionala myndigheterna tycker, detta med tanke på den ynkliga vinst en avbemanning trots allt innebär för samhället. Yrkesfiskarna och även andra intressenter ser en bemanning av fyren även i framtiden som någonting mycket viktigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om mottagningsförhållandena för lokalradion i Kalmar län

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Ivan Svanströms* (c) den 19 oktober anmälda fråga, 1978/79:56, och anförde:

Herr talman! Ivan Svanström har frågat mig om jag är beredd att företa åtgärder för att förbättra mottagningsförhållandena för lokalradion i norra delen av Kalmar län. Bakgrunden till frågan är, enligt Ivan Svanström, att allmänheten i området har klagat över dåliga mottagningsförhållanden. Orsaken anses vara bristande kapacitet på Västervikssändaren.

Låt mig först i korthet beskriva hur utsändningen av lokalradioprogrammet i Kalmar län går till. Programmet distribueras över två olika sändare, varav den ena är den ordinarie P 3-sändaren i Västervik. Den andra är en särskild lokalradiosändare i Emmaboda. Emmabodasändaren täcker i huvudsak de södra länsdelarna medan sändaren i Västervik täcker de norra. I

Torsdagen den
9 november 1978

*Om mottagningsför-
hållandena för
lokalradion i Kal-
mar län*

de mellersta delarna av länet kompletterar sändarna varandra i viss utsträckning.

När det gäller Västervikssändarens kapacitet kan jag nämna att denna sändare tillhör de starkaste FM-sändarna i landet. Effekten uppgår till 60 kW och en effektökning skulle, enligt televerket, endast ge obetydliga förbättringar av programmottagningen. Jag kan därför inte finna att det föreligger någon bristande kapacitet i den meningen att sändaren skulle vara för svag. Däremot kan det naturligtvis i undantagsfall finnas luckor i sändarens täckningsområde, där programmen hörs något sämre t. ex. på grund av geografiska hinder. Varken televerket eller Sveriges Lokalradio anser emellertid att mottagningsförhållandena är särskilt besvärliga i de norra länsdelarna.

Allmänt kan sägas att televerket i samråd med lokalradion fortlöpande arbetar med att eliminera de mottagningssvårigheter som kan finnas på olika håll i landet. Jag kan i det sammanhanget nämna att man när det gäller Radio Kalmars sändningar f. n. överväger behovet av en mindre sändare i Oskarshamn. En sådan sändare skulle förbättra mottagningen av både de ordinarie P 3-sändningarna och lokalradioprogrammet. Samtidigt skulle det bli möjligt för lokalradion att sända särskilda programslag över ett mindre område än länet.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att enligt de uppgifter som finns skulle sändningsförhållandena vara goda i norra länsdelen. Jag vill då bara påpeka att jag inte tagit mina uppgifter ur luften, utan att jag har fått flera brev och samtal i detta ärende. Det är emellertid möjligt att en del av klagomålen stammar från de områden som statsrådet avser med mellersta delen av länet. Enligt svaret är det ju så att de bägge sändarna "i viss utsträckning" kompletterar varandra. Då kan det uppstå besvärligheter i skarven.

Det kan också hända att en del av klagomålen härrör från det förhållandet att man i norra delen av länet av andra skäl hellre lyssnar på lokalradion i Östergötland. Det har ju andra orsaker än sändningskapaciteten.

Det är dock uppenbarligen så att det kan råda olika åsikter i den här frågan. Jag noterar med tillfredsställelse att man överväger att genom en mindre sändare i Oskarshamn täcka den lucka som kan finnas mellan de bägge sändarna i Kalmar län.

Kommunikationerna i Kalmar län är alldeles speciella på grund av länets långsmala utformning. Detta gäller också sändnings- och mottagningsförhållandena för radio och TV.

Därmed halkar statsrådet också nästan in på programutformningen med att säga att man kan sända särskilda programslag över ett mindre område av länet. Som landstingsordförande vill jag säga att det snarare är ett intresse att vi får goda mottagningsförhållanden för ett samlat programutbud som täcker

hela länet, detta så mycket mera som vår press är delad så att det knappast finns något pressorgan som är heltäckande i landstingsområdet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om fortsatt utbyggnad av Göteborgs hamn

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Kurt Hugossons* (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:81, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat industriministern dels om industriministern anser att det ur näringspolitisk synpunkt är angeläget att slå vakt om Göteborgs hamn, dels om industriministern kommer att medverka till ett statligt delägarskap i Göteborgs hamn, så att därigenom en fortsatt utbyggnad av hamnen kan säkerställas. Frågan har överlämnats till mig.

Göteborgs kommun och Göteborgs hamn har i skrivelse den 31 oktober 1977 till regeringen föreslagit att Göteborgs hamn ombildas till aktiebolag, där staten erbjuder teckna aktier till ett belopp av ca 150 milj. kr.

I vissa avseenden intar Göteborgs hamn en särställning bland svenska hamnar. Det gäller i fråga om den transoceana linjetrafiken, där hamnen i många fall fungerar som centralhamn inte enbart för Sverige utan också för Norden i övrigt. Denna ställning har Göteborgs hamn uppnått av egen kraft i hård konkurrens med andra hamnar. I andra avseenden konkurrerar Göteborgs hamn direkt med andra svenska hamnar.

Jag anser att det är värdefullt för det svenska näringslivet att ha tillgång till den omfattande service som Göteborgs hamn erbjuder. De pågående investeringarna i Älvsborgs- och Skandiahamnarna svarar enligt min mening väl mot de krav som bl. a. den pågående omstruktureringen inom sjöfarten ställer.

När det gäller frågan om statligt delägarskap har regeringen ännu inte tagit slutlig ställning. En sådan prövning måste givetvis göras med utgångspunkt i ett vidare hamnpolitiskt perspektiv. Därvid måste Göteborgs hamns konkurrensförhållanden gentemot kontinenthamnar särskilt beaktas. Regeringen avser därför att införskaffa ytterligare underlag i detta avseende.

I den s. k. varvspropositionen föreslås bl. a. att vissa angelägna väg- och järnvägsinvesteringar som har betydelse för Göteborgs hamn skall kunna utföras som beredskapsarbeten. Härigenom bidrar staten till att de aktuella utbyggnadsplanerna kan förverkligas.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaren på de frågor jag har ställt.

Jag riktade mina frågor till industriministern, eftersom Göteborgs hamn har en utomordentligt stor näringspolitisk betydelse, icke blott för näringslivet i Göteborg och Västsverige utan i allra högsta grad för hela det svenska

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

Om fortsatt utbyggnad av Göteborgs hamn

Torsdagen den
9 november 1978

*Om fortsatt ut-
byggnad av Göte-
borgs hamn*

näringslivet. Nu har frågorna överlämnats till kommunikationsministern för besvarande.

Min första fråga var om industriministern anser det vara angeläget ur näringspolitisk synpunkt att slå vakt om Göteborgs hamn. Jag uppfattar kommunikationsministerns svar på den frågan som ett klart och entydigt ja.

På min andra fråga – om vi kan förvänta oss ett statligt delägarskap i Göteborgs hamn – svarar kommunikationsministern att den nya regeringen ännu inte har tagit ställning till den frågan. Det har jag naturligtvis full förståelse för – regeringen har inte haft möjligheter att göra det på den korta tid som har stått till förfogande. Att jag ändå ställt frågan beror på att det gått mer än ett år sedan den här saken aktualiserades.

Som jag redovisat i motiveringen för mina frågor spelar Göteborgs hamn en utomordentligt stor roll när det gäller den transoceaniska trafiken. Den transoceaniska linjefarten till Skandinavien går till Göteborgs hamn. Över 75 % av det gods som denna sjöfart transporterar skickas vidare till övriga delar av Sverige eller till andra nordiska länder.

Med den utgångspunkten anser vi det vara ett riksintresse att man slår vakt om den här trafiken. När det gäller denna trafik har Göteborgs hamn inte någon konkurrens med svenska hamnar, utan man arbetar i konkurrens med hamnarna på kontinenten. Därför anser vi det vara ett statligt intresse att se till att Göteborgs hamn även framgent kan slå vakt om sin ställning, så att vi får behålla den transoceaniska trafiken över Göteborg.

För att i framtiden klara konkurrensen på det sätt som sker i dag krävs utomordentligt stora investeringar – investeringar på åtminstone 250 milj. kr. Att göra dessa investeringar kan inte vara en kommunal uppgift, eftersom det här är fråga om ett riksintresse.

Eftersom kommunikationsministern i sitt svar säger att regeringen skall pröva detta ärende i ett vidare hamnpolitiskt perspektiv vill jag fråga: Hur lång tid kommer denna prövning att ta?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! I vilka former detta beslutsunderlag skall breddas har regeringen ännu inte tagit slutlig ställning till, men arbetet skall bedrivas snabbt.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Det är viktigt att regeringen snabbt tar ställning, så att kommunen får veta om det finns möjligheter att klara den erforderliga investeringsverksamheten.

Man har inom svenskt näringsliv – alltså inte inom Göteborgs hamn – räknat ut att det svenska näringslivet skulle få en årlig merkostnad på åtminstone 350 milj. kr., om den transoceaniska sjöfarten inte gick till en svensk hamn utan i stället till våra konkurrenshamnare nere på kontinenten. En sådan årlig merkostnad på 350 milj. kr. klarar inte det svenska näringslivet. Därför är det utomordentligt angeläget att regeringen slår vakt om detta.

Jag anser som statens representant i Göteborgs hamnstyrelse att staten här har ett utomordentligt stort intresse och ansvar, och därför hoppas jag att regeringen kommer att göra ett ställningstagande i enlighet med det uttalande nuvarande statsministern gjorde i Göteborg i början av september. Han slog då entydigt och klart fast att det bör vara ett statligt engagemang i Göteborgs hamn och att hamnen bör ombildas till ett bolag där staten är delägare. Det är icke fråga om någon subventionering av hamnen. Göteborgs hamn är ett ekonomiskt självbärande företag och bör vara det i framtiden också. Men det gäller att skapa förutsättningar så att man kan klara den investeringsverksamhet som är så viktig för svenskt näringsliv.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om avgiftsfinansiering av vissa vägar och broar

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara Kurt Hugossons (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:82, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat mig om jag avser att låta statens vägverk fullfölja utredningen om en avgiftsfinansiering av vissa Europavägsobjekt. Om svaret på denna fråga är ja vill Kurt Hugosson veta om jag inom en snar framtid avser att lägga fram förslag för riksdagen om införande av ett tullvägssystem i vårt land.

Utredningsarbetet inom vägverket om avgiftsfinansierade vägar är i praktiken slutfört. En del av utredningen har redan överlämnats till kommunikationsdepartementet. Resterande del kommer att överlämnas inom de närmaste dagarna. Svaret på Kurt Hugossons andra fråga är nej.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaren även på dessa frågor – vi lämnade vattnet och gick över till våra vägar.

Det som förvånar mig litet är att denna utredning i praktiken redan är slutförd. Som ledamot i vägverkets styrelse är jag en aning förvånad över detta besked, men jag tror naturligtvis på kommunikationsministerns svar.

Vi reagerade i riksdagen när förutvarande kommunikationsministern uppdrog åt vägverket att göra en sådan här utredning. Vi gjorde det av två skäl. För det första hade vägverket för två år sedan i en tidigare utredning klart deklarerat att något underlag för avgiftsfinansiering av de svenska vägarna över huvud taget inte förelåg i detta land. För det andra har riksdagen vid flertaliga tillfällen med en klar och entydig majoritet avvisat de moderata förslagen och propåerna om att vi skall införa tullvägssystem i Sverige.

Jag vill ge uttryck för en utomordentligt stor tacksamhet när kommunikationsministern nu klart svarar nej på frågan. Kommunikationsministern har icke någon som helst avsikt att för Sveriges riksdag framlägga förslag om

tullvägar i Sverige, och jag är mycket glad över att vi har fått detta besked. Jag hoppas att frågan om tullvägar – som skulle lägga ytterligare avgifter på svenska fordonsägare – därmed för lång tid framöver är borta från Sveriges riksdag. Tack, fru kommunikationsminister!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om en bro över Bjursunds ström i Kalmar län

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Ivan Swanströms* (c) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:83, och anförde:

Herr talman! Ivan Swanström har frågat mig om Bjursundsbron beräknas komma med i blivande varvsbeställningar av stålbroar.

Besvär har anförts hos regeringen över vägverkets beslut om fastställelse av arbetsplan för bro över Bjursunds ström. Vidare har statens vägverk, vägförvaltningen i Kalmar län, hos regeringen hemställt om partiell avlysning av farleden vid den planerade bron. Dessa ärenden bereds f. n. inom kommunikationsdepartementet. Jag kan därför inte nu göra något uttalande om byggandet av Bjursundsbron.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Även när det gäller den här frågan tackar jag pliktskyldigast för svaret, även om det som jag ser det var tämligen innehållslöst. Jag hade nämligen frågat om möjligheterna att ta in Bjursundsbron bland de beställningar som skall läggas ut med anledning av varvskrisen och som innebär att man i stället för att bygga betongbroar skall bygga stålbroar. Jag lyssnade därför med intresse på vad som sades tidigare under frågestunden beträffande bron i Jämtland.

Det överklagande som gjorts gäller höjden på bron. Jag känner väl till bakgrunden till detta. Bron kommer nämligen att gå tvärs över en angiven segelled, och vad som här kommit in i bilden är intressen från ägare till nöjesbåtar med för hög mast. De har begärt att få en brohöjd på om jag minns rätt 20 meter i stället för en planerad höjd på 15 meter – jag får göra reservationen att jag inte är säker på om de här höjderna är korrekta.

Det jag frågar om gäller de besvär – i det fallet rör det sig verkligen om besvär, fru kommunikationsminister – som råder när det gäller kommunikationerna i Kalmar län. Jag kan inte begära att en ny kommunikationsminister skall ha hunnit sätta sig in i dessa problem, men jag ser att den förutvarande kommunikationsministern befinner sig i kammaren, och han är väl införstådd med dessa frågor.

Denna brofråga har varit aktuell väldigt länge. Som jag framhåller i min fråga finns det också en industri i Loftahammar – en skärgårdssocken som nästan är på väg att dö ut – en industri som är beroende av tunga transporter för sin råvaruleverans och för frakt av sina färdiga produkter. Den industrin

har funnit det väldigt besvärligt med den färja som finns och fick när den etablerade sig i Loftahammar ett löfte om att vägförhållandena snabbt skulle förbättras. Det är därför vi i Kalmar län är ganska irriterade över att inte problemen i samband med brofrågan snabbt kan lösas.

Jag är medveten om att man i det här fallet måste ta hänsyn till det överklagande som föreligger, men jag vill fråga om det är möjligt att räkna med att av ordinarie medel kunna få sådan ökad tilldelning av väkanslagen att det räcker för att också bygga Bjursundsbron tidigare än planerat.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Innan formella möjligheter finns för att bygga bron kan jag inte uttala mig om tidpunkten för brons byggande. Men rent allmänt vill jag framhålla att prioritering av väg- och broobjekt sker inom ramen för flerårsplaneringen av det statliga vägbyggandet. Som bekant är flerårsplaneringen i stor utsträckning decentraliserad, och det är länsstyrelserna som såväl upprättar som fastställer dessa planer för länsvägnätet. I det planeringsarbetet deltar också landets kommuner aktivt.

I den av länsstyrelsen i Kalmar län i juni i år upprättade flerårsplanen för länsvägar ingår Bjursundsbron med byggstart år 1986. Om skäl att stödja sysselsättningen i den aktuella regionen uppkommer, kan naturligtvis brobygget komma att tidigareläggas i förhållande till den tidpunkten.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag är medveten om att det här finns ett formellt lagligt hinder att ge ett besked, men jag framhåller att det skulle kunna vara möjligt att få in denna bro som en delbeställning i samband med varvsbeställningarna och därigenom utnyttja andra medel än de ordinarie väkanslagen, som ju är de medel kommunikationsministern nu talar om och som faller under länsstyrelser, kommuner osv.

Det är vår förhoppning i Kalmar län att man med utnyttjande av de särskilda medlen skulle kunna få denna angelägna bro tillstånd tidigare än vad som är möjligt om vi måste invänta ordinarie tilldelning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om åtgärder för att säkra sysselsättningen i Alfva, Ilsbo och Söderhamn

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Stig Alftins* (s) den 18 oktober anmälda fråga, 1978/79:42, dels *Gunnel Jonängs* (c) den 19 oktober anmälda fråga, 1978/79:59, och anförde:

Herr talman! Stig Alftin har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att säkra sysselsättningen för de anställda vid dels Östbergs Fabriks Aktiebolags anläggningar i Alfva och Ilsbo, dels Kockums Industri

Torsdagen den
9 november 1978

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Alfta,
Ilsbo och Söder-
hamn*

Aktiebolags produktionsenhet i Söderhamn. Stig Alftin har vidare frågat mig vilka garantier regeringen kommer att kräva för att säkra den framtida sysselsättningen på de här orterna vid en eventuell försäljning av verksamheterna till svenska eller utländska företag.

Även Gunnel Jonäng har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att trygga sysselsättningen vid de nämnda industrierna.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Stora delar av den svenska skogsmaskinsindustrin arbetar i dag med otillfredsställande kapacitetsutnyttjande och betydande överlagr. En nedskärning av produktionskapaciteten kan bli nödvändig. Risk föreligger därför för en minskning av sysselsättningen inom denna del av industrin.

Min företrädare, Nils G. Åsling, uppdrog i september 1978 åt bankdirektör Arne Callans att biträda industridepartementet i frågor rörande den aktuella situationen inom branschen. Överläggningar pågår nu i syfte att finna realistiska handlingsalternativ. Med hänsyn härtill är det ännu för tidigt att uttala sig om sysselsättningskonsekvenserna. Givetvis måste dessa väga tungt i bedömningen, eftersom skogsmaskinsföretagen i flera fall spelar en viktig roll för sysselsättningen på de orter där de är verksamma.

De formella möjligheterna för staten att vid en företagsförsäljning ställa villkor i fråga om t. ex. viss sysselsättning är i allmänhet begränsade. I fråga om företag som åtnjuter lokaliseringstöd – vilket såväl Östbergs som Kockums gör – gäller dock att stödet kan krävas åter, om det sker en väsentlig förändring av äganderätten till rörelsen. Om man emellertid beslutar att lokaliseringstödet får kvarstå efter en ägarförändring, kan den myndighet som har beviljat stödet ställa villkor om t. ex. den framtida sysselsättningsnivån.

Svenskt aktiebolag, vars bolagsordning innehåller en s. k. utlänningsklausul, dvs. ett förbehåll om att endast en viss mindre del av aktierna får förvärvas av utländska intressen, måste – om det gäller ett större företag – ha regeringens medgivande för att kunna upphäva utlänningsklausulen. Vid prövningen av om ett sådant tillstånd skall ges, kan frågan om företagets betydelse från sysselsättningssynpunkt aktualiseras.

Vilka sysselsättningsgarantier regeringen kommer att kräva vid en eventuell ägarförändring är emellertid en hypotetisk fråga. Målsättningen måste vara att anpassa produktionskapaciteten till marknadsförhållandena, så att branschen får förutsättningar för långsiktig lönsamhet och därmed tryggad sysselsättning. Om detta bäst främjas genom samarbetsavtal, fusion mellan två eller flera företag eller på annat sätt kan inte nu bedömas.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Den svenska skogsmaskinsindustrin befinner sig i ett akut krisläge. Detta har särskilt hårt drabbat oss i Hälsingland, där ca 1 000 anställda nu direkt berörs vid Östbergs Fabriks AB i Alfta och Ilsbo samt vid Kockums Mekaniska Verkstads AB i Söderhamn. Problemen är så allvarliga på dessa

---

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Alfå,
Ilsbo och Söder-
hamn*

orter att omedelbara åtgärder nu krävs från regeringens sida.

Östbergs har nu varslat ett stort antal anställda i Alfå och Ilsbo, men det är mycket osäkert om den åtgärden kan hjälpa företaget ur krisen. Orsaken till branschens svårigheter är i grunden lågkonjunkturen och en betydande överkapacitet. Förhandlingar mellan företagen har pågått under en längre tid för att finna gemensamma lösningar. Även utländska företag har visat intresse.

De anställda vill helt naturligt slå vakt om det tekniska kunnande som de har och med tanke på framtiden och jobben få till stånd en helsvensk lösning för branschen och en alternativ produktion för de jobb som faller bort. Men kommuner och anställda har i det här fallet saknat ett gemensamt forum med möjligheter att påverka utvecklingen.

Ett sådant forum där regeringen tar ett övergripande ansvar har krävts vid uppvaktningar på industridepartementet. Jag finner det anmärkningsvärt att den före industriministern Åsling, som följt de här problemen under ett helt år enligt departementet, ändå tycks ha varit helt passiv och överlåtit åt några få kapitalägare att själva klara ut den här branschens problem och sysselsättnings svårigheter. Så mycket mer positivt ser jag på industriministerns svar i dag.

Med hänsyn till krisläget på berörda orter och det långsiktiga behovet av en rationell svensk skogsmaskinsindustri anser jag i likhet med de anställda, att vi nu måste kräva av regeringen att den tar initiativet till och det övergripande ansvaret för en strukturrationalisering och för jobben.

Regeringen måste ha klart för sig att samtidigt som Östbergs och Kockums har stora sysselsättnings- och likviditetsproblem representerar de en tekniskt mycket framstående och utvecklingsbar industrikapacitet. De kan tillgodose det stora behov av maskinutrustning som svenskt skogsbruk och förädlingsledet även framdeles har bl. a. för att klara exporten i en hårdnande internationell konkurrens.

Varken landet, berörda kommuner eller de anställda har råd att avveckla de här industrierna. Men oron för jobben och för framtiden hos de anställda och deras anhöriga är nu mycket stor i Alfå, Ilsbo och Söderhamn.

Jag vill därför å deras vägnar fråga industriministern, om han nu vill tillmötesgå kraven att regeringen går in och tar ett övergripande ansvar för strukturrationaliseringen inom skogsmaskinsindustrin och om industriministern är villig att agera snabbast möjligt för att få fram en plan för att klara jobben på dessa orter. Det är viktigt att vi får svar på detta nu.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Den långa lågkonjunkturen inom skogssektorn har medfört svårigheter även för skogsmaskinsbranschen, som bl. a. är koncentrerad till Hälsingland, vid Östbergs i Alfå och Kockums i Söderhamn.

Ur regionalpolitisk synpunkt utgör både ÖSA och Kockums strategiska industrier som har utomordentligt stor betydelse för sysselsättningen i

Torsdagen den
9 november 1978

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Afta,
Ilsbo och Söder-
hamn*

Voxnadalen, Söderhamn och Ilsbo i norra Hälsingland.

ÖSA med sina 700 anställda befinner sig i ett trängt ekonomiskt läge. En viss förbättring har skett den sista tiden – man har sålt 20 maskiner till Tjeckoslovakien. Man har dock, inkl. fabriken i Ilsbo, varslat 156 man.

Skogsmaskinsbranschen behöver både långsiktigt och kortsiktigt stöd, och jag ställer i dag ett krav för ÖSA:s räkning – jag kräver 10 miljoner i industrigarantilån. Jag är tacksam för ett besked från industriministern på denna punkt.

ÖSA har knappast fått några statliga bidrag i form av t. ex. arbetsmarknadsstöd och lagerstöd. ÖSA har självt av sitt rörelsekapital satsat 10 å 15 milj. kr. årligen på produktutveckling. STU har givit smulor och har nyligen nekat bidrag för utveckling av flerträdfällsaggregat med hänvisning till ÖSA:s ekonomiska läge.

Nog är det orimligt att det svenska samhället inte är mer intresserat av att produktutveckling sker i ett företag och att man inte är beredd att satsa på detta. Här har samhället nu en chans att reparera sina försummelser.

Vid Kockums Industri AB i Söderhamn är också ca 700 anställda, varav 300 arbetar med skogsmaskinerna. Söderhamnsregionen är f. n. mycket hårt pressad med industrinedläggningar.

Regeringen förhandlar med Kockumskoncernen om statligt övertagande. Kockums Industri bör inte ingå i detta övertagande. En samordning underlättas inom skogsmaskinsbranschen om Kockums Industri förblir ett fristående företag.

Skogsmaskinsbranschen har en överkapacitet i dag. För att uppnå långsiktiga resultat och därmed trygga de anställdas situation anser jag det nödvändigt att en strukturrationalisering sker. Det är nödvändigt med samordning när det gäller försäljningsorganisation och marknadsföring. Förutsättningar finns verkligen för export, och en exportdrive bör sättas in.

Vissa krav måste därutöver ställas när det gäller skogsmaskinsbranschens framtid:

Ingen försäljning får ske till multinationella företag.

Den fackliga arbetsgruppen bör användas som referensgrupp av Arne Callans.

Vid en omstrukturering av branschen måste alternativ sysselsättning skapas för dem som drabbas av nedskärningar.

Regeringen måste vidta snabba åtgärder för att minska oron bland de anställda och för att den svenska skogsmaskinsbranschen inte skall komma på efterkälken gentemot utländska tillverkare.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Får jag ånyo understryka, som svar till de båda frågeställarna, att den svenska skogsmaskinsindustrin befinner sig i ett mycket trängt läge. Detta kräver uppenbarligen strukturella åtgärder, och det är för att underlätta, förbereda och ge underlag för sådana åtgärder som investeringsbankens chef nu agerar som industridepartementets representant. Jag har nyligen haft ett

samtal med bankdirektör Callans för att förvissa mig om att han är i full gång med uppgiften. Det är en intrikat men också en brådskande uppgift. Arne Callans är väl medveten om det, industridepartementet är också väl medvetet om det och om det ansvar som åvilar oss.

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Jag ber att få instämma i Gunnel Jonängs krav.

När det gäller Kockums i Söderhamn vet vi att företaget har förhandlat med bl. a. det finska storföretaget Valmet. De anställda och kommunen har varit mycket dåligt informerade om vad som i verkligheten har pågått. Farhågorna för nedläggning i Söderhamn har varken bekräftats eller förnekats av företaget, därför är det förklarligt att de anställda känner stor oro inför framtiden.

Söderhamns kommun har förlorat ca 800 arbetstillfällen på två år, vilket är mycket för en så pass liten kommun.

När det gäller Östbergs Fabriks AB så har Alfåta samhälle under den senaste 20-årsperioden helt byggts upp omkring och blivit beroende av detta företag. Utvecklingen i Ilsbo har under senare år varit likartad. Nu har Östbergs varslat 156 anställda, och enligt annonser i dagspressen vill man sälja den del av företaget som är belägen i Ilsbo. De anställda vet ingenting om sin framtid.

Jag vill påminna om att den socialdemokratiska regeringen tidigare av lokaliserings- och regionalpolitiska skäl har satsat stora pengar på dessa industrier i Alfåta och Söderhamn.

Östbergs Fabriks AB i Alfåta har tidigare erhållit lokaliseringsbidrag med 4,3 milj. kr. och lokaliseringsslån med 15 milj. kr., vidare utbildningsstöd med 0,3 milj. kr.

Kockums i Söderhamn har tidigare erhållit lokaliseringsbidrag med 2 milj. kr. och lokaliseringsslån med 15 milj. kr.

Det är alltså ganska stora belopp som staten och skattebetalarna ur regionalpolitisk synpunkt har satsat för att skapa nya jobb i dessa orter.

Jag vill till slut fråga industriministern om regeringen vill medverka till att skapa ett forum där både anställda och berörda kommuner kan vara med och påverka utvecklingen när det gäller att slå vakt om jobben och åstadkomma alternativ produktion för de jobb som försvinner i Alfåta, Ilsbo och Söderhamn.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det förhåller sig på det viset att den förre industriministern Nils Åsling var synnerligen aktiv när det gällde frågorna inom skogsmaskinsbranschen. Han har ju också tillsatt en utredare, bankdirektör Arne Callans.

Jag finner det något oroande att industriministern i sitt svar inte nämner någonting om exportmöjligheterna för skogsmaskinsbranschen och inte heller anlägger några regionalpolitiska synpunkter på frågan. Detta hade, som jag ser det, varit på sin plats. Skogsmaskinsbranschen har ju något av just det

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Alfåta,
Ilsbo och Söder-
hamn*

Torsdagen den
9 november 1978

*Om åtgärder för
att säkra syssel-
sättningen i Alfta,
Ilsbo och Söder-
hamn*

som i dag krävs av svensk industri – en avancerad produktutveckling – och tillverkar produkter som skulle kunna bli bra exportvaror. Det ligger verkligen i hela samhällets intresse och det faller under regeringens ansvar att dessa exportmöjligheter tillvaratas på bästa sätt.

Någon långhalning av den här frågan kan inte accepteras, eftersom det skulle kunna innebära att de amerikanska och kanadensiska tillverkarna kunde få alltför stort försprång. Därför måste vi kräva att regeringen handlar snabbt.

Dagens Nyheter har i en tidningsartikel i dag uppgifter om att branschen tvingas avskeda hälften av de sammanlagt ungefär 2 000 anställda. Detta är naturligtvis helt orimligt. Det vore närmast en skandal om så skedde i en industritillverkning som måste bedömas ha framtiden för sig och som genom en samordning har möjlighet till avsevärd export. Jag vore tacksam om industriministern åtminstone ville dementera uppgiften om nedskärningen. Även om jag förstår att industriministern inte i dag kan ange några siffror för den framtida sysselsättningen inom branschen, måste man ändå kunna begära en dementi av dessa uppgifter.

Vi måste i vårt land ta vara på de exportmöjligheter vi har, och det är regeringens ansvar och uppgift att se till att så sker. Skogsmaskinsbranschen erbjuder möjligheter till export.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag vill betona att jag blev felrefererad när det sades att jag i svaret inte hade berört de regionalpolitiska konsekvenserna. I det skrivna svaret understryks att sysselsättningskonsekvenserna måste "väga tungt i bedömningen eftersom skogsmaskinsföretagen i flera fall spelar en viktig roll för sysselsättningen på de orter där de är verksamma". – Det är bara ordet regionalpolitik som saknas, men innehållet finns, och det är det väsentliga.

Låt mig också betona att jag finner det naturligt att överläggningar sker mellan den av den tidigare departementschefen tillsatte utredningsmannen och de fackliga organisationerna i denna fråga.

Jag vill vidare betona att jag är medveten om att det förekommer en export – inte särskilt omfattande; ungefär 15 % tror jag det är av produktionen som exporteras. Det måste givetvis också ingå i bedömningarna att överväga en prognos för exportens framtida utveckling.

Jag vill till sist understryka att denna fråga kommer att handläggas med all den skyndsamhet som är möjlig, men det är inte naturligt att jag ger några konkreta utfästelser eller gör några konkreta ståndpunktstaganden när en beredning av frågan som bäst pågår.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till industriministern för det senaste svaret. Jag tycker det var mycket positivt när det gäller samarbetet med de fackliga organisationerna.

Men vad gäller varslen vid Östbergs Fabriks AB måste man ha klart för sig

---

*Om åtgärder för
att trygga sysselsättningen inom
glasindustrin*

att de har utfärdats helt ensidigt från företagets sida efter det att MBL-förhandlingarna hade strandat. De anställda där anser att andra alternativa lösningar först borde ha prövats, och de har bl. a. lagt fram förslag om hur man skulle kunna klara av problemen. Företaget har inte kunnat redovisa någon produktionsplan för de kommande åren som innebär en lösning av krisen. De anställda tycker det är anmärkningsvärt att företaget helt plötsligt har varslat dem om uppsägning utan att ha någon plan som ligger till grund för varslen.

Jag kan också säga att det har stått en annons i pressen – även i rikspresen – om försäljning av industrilokalerna uppe i Ilsbo. Det sägs i denna bl. a.: ”I lokalerna bedrivs idag tillverkning av verkstadsprodukter med 72 verkstadsanställda och 24 tjänstemän.” Alla dessa är inte varslade, men man måste besinna att även deras framtid är oviss, eftersom man inte vet någonting om företagets framtid.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! När industriministern nämner att exporten utgör 15 % av produktionen vill jag säga att år 1976 låg exportandelen för hela branschen på 10 %. I dag ligger den enbart för ÖSA i Alfta på 30 %. Det är viktigt att framhålla detta – det säger något om möjligheterna för denna industri.

Industriministern har lagt sysselsättningspolitiska aspekter på den här frågan – det är riktigt. Jag vill framhäva, som jag gjorde tidigare, att från regionalpolitisk synpunkt är både ÖSA och Kockums mycket strategiska industrier. De ligger båda inom det allmänna stödområdet. Här har, som sagt, regeringen ett verkligt ansvar, som bl. a. innebär att man bör handla snabbt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen inom glasindustrin

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Gösta Anderssons* (c) den 25 oktober anmälda fråga, 1978/79:72, och anförde:

Herr talman! Gösta Andersson har, mot bakgrund av att Upsala-Ekeby köp av Orrefors återgått, frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att trygga sysselsättningen inom den manuella glasindustrin.

Låt mig erinra om att statsmakterna ingalunda har förhållit sig passiva när det gäller att skapa förutsättningar för en positiv utveckling av den manuella glasindustrin.

Riksdagen har år 1977 på förslag av den dåvarande regeringen beslutat om kraftigt ökade insatser för den manuella glasindustrin under en treårsperiod (prop. 1976/77:61, NU 1976/77:37, rskr 1976/77:283).

Syftet med detta åtgärdsprogram, som vann bred politisk anslutning vid riksdagsbehandlingen, är att på bästa sätt medverka till att den långsiktiga

Torsdagen den
9 november 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen inom
glasindustrin*

konkurrenskraften i branschen stärks på ett sådant sätt att de anställda kan ges en tryggad sysselsättning.

Den aktiva medverkan från samhällets sida som frågeställaren efterlyser finns således redan fastlagd i ett riksdagsbeslut.

Huruvida den nu uppkomna situationen inom glasindustrin motiverar att det löpande branschprogrammet för glasindustrin ändras är jag för dagen inte beredd att ta ställning till.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga. För att man riktigt skall kunna inse och förstå hur allvarligt läget är för den manuella glasindustrin, måste man nog göra klart för sig vilka svåra bakslag som branschen har drabbats av under en längre tid. Under perioden 1960–1975 – när socialdemokraterna hade regeringsansvaret – lades hälften av alla glasbruk ned. Antalet tillverkningsenheter minskade från 44 till 22. Under samma tid minskade antalet anställda från 4 000 till 2 000. Dessutom måste man göra klart för sig att i glasbruksbygderna finns det i regel ingen annan sysselsättning att tillgå för människorna. Man kan med rätta hävda att få områden i landet har drabbats så hårt av nedläggningar som just glasbruksbygderna.

De människor som fortfarande har sin anställning och sin försörjning inom den manuella glasindustrin lever tyvärr med en stor osäkerhet inför framtiden. Trots att regering och riksdag, som industriministern påpekade, fattat beslut om olika stödåtgärder tycks det råda osäkerhet inom företagsledningarna om vilka satsningar som man är beredd att göra för att säkra sysselsättningen på sikt. I det här läget kan inte samhället stå passivt. Det får inte råda något tvivel om att den svenska manuella glasindustrins framtid måste säkras.

Vi måste också ha klart för oss att den manuella glasindustrin inte tål nya nedläggningar eller nya nedskärningar av antalet anställda. Det är nu viktigt att inse att det krävs en serie positiva insatser och satsningar för att säkra branschens framtid. Det krävs insatser för en bättre produktutveckling. Lika viktigt är det att förstärka den internationella marknadsföringen. Min fråga till industriministern blir därför slutligen om han aktivt kommer att medverka till att en plan presenteras som visar hur man kan säkra sysselsättningen och de olika bruksenheterernas framtid. Kan de anställda och människorna i glasbruksbygderna räkna med ett sådant aktivt och positivt stöd från industriministern?

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Låt mig konstatera att det är tre fyra veckor sedan det påbörjade samarbetet mellan de två största glasbruksgrupperna avbröts. I det nya läget håller båda grupperna på – det har jag genom samtal förvässat mig

om – att planera hur de skall dra konsekvenserna av den uteblivna fusionen. Därvid fästs betydande avseende just vid frågan om internationell marknadsföring.

Det förefaller mig naturligt att från departementets sida för tillfället avvakta vad som nu planeras inom de två stora grupperna. Vi följer utvecklingen. Vi är samtidigt medvetna om att statens industriverk, som administrerar branschprogrammet för glasindustrin, följer utvecklingen inom de fristående mindre glasbruken.

GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är tacksam för att industriministern redovisar den inställningen att han noga följer utvecklingen. Men jag är övertygad om att om det skall ske något positivt krävs det också initiativ inom en nära framtid. Jag hoppas att industriministern har klart för sig att en fortsatt utslagning av arbetstillfällena i glasbruksbygderna kan medföra näst intill en utplåning av dessa bygder. Ja, jag vill t. o. m. gå så långt att jag påstår att det vore socialt oansvarigt om dessa samhällen skulle tvingas förlora den enda industriella verksamhet som finns i de här bygderna. Jag hoppas att industriministern förstår att människornas möjligheter att få nya jobb i dessa bygder är långt sämre än t. ex. när det sker företagsnedläggningar i storstadsregionerna.

I glasbrukssamhällena finns ingen offentlig verksamhet som ständigt växer, ökar sysselsättningen och ger nya jobb. Här finns en mycket blygsam serviceverksamhet. I regel är det svårt att finna nya möjligheter till industriell verksamhet. Jag hoppas att industriministern inser vilken hopplös situation människorna står inför, när de blir utan jobb just i dessa bygder. Jag utgår ifrån att industriministern erkänner att samhället därför har ett särskilt stort ansvar för att säkra sysselsättningen i glasbrukssamhällena.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om gruvindustrin i Västerbotten

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Arne Nygrens* (s) den 25 oktober anmälda fråga, 1978/79:75, och anförde:

Herr talman! Arne Nygren har frågat mig om regeringen överväger några initiativ med anledning av Boliden Metall AB:s besked om planerade avskedanden och nedskärningar av planerad utveckling av gruvindustrin i Västerbotten.

Boliden Metall AB har meddelat att företaget kommer att minska antalet anställda med 370 personer, av vilka de allra flesta sysselsätts vid företagens anläggningar i Boliden och Rönnskär.

Åtgärden får ses mot bakgrund av att Boliden Metall AB, liksom flertalet andra företag i världen som bryter malmer av koppar, zink eller bly, har fått vidkännas betydande förluster under senare år. Orsaken härtill är de mycket låga metallpriserna, framför allt på koppar. Boliden Metall AB har genomfört

ett omfattande investeringsprogram under senare år. Företaget har nu gått in i en konsolideringsfas. På längre sikt bör förutsättningarna för en stabil produktion och lönsamhet vara goda. Diskussioner pågår nu mellan Boliden Metall AB och industridepartementet om gruvindustrins framtid i Västerbotten. Företagets verksamhet där bedöms vara långsiktigt lönsam och kommer att bidra till sysselsättningen i regionen även i framtiden.

Vad gäller utvecklingsarbetet i företaget vill jag hänvisa till att mineralpolitiska utredningen i vår väntas lägga fram förslag rörande forsknings- och utvecklingsverksamheten på mineralområdet.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Beskedet från Boliden Metall den 17 oktober att företaget planerar att minska arbetsstyrkan i Skellefteå med 200 tjänstemän och 170 kollektivt anställda var av många skäl ett mycket dystert besked.

För det första skulle de tjänstemän och arbetare som nu hotas av friställning knappast ha några möjligheter att få annan sysselsättning i Skellefteområdet. Där står redan i dag mellan 1 200 och 1 300 arbetslösa i kö för arbete.

För det andra skulle en nedbantning av verksamheten i Boliden och Rönnskär utgöra ett allvarligt hot mot verksamheten i bolagets gruvor och på andra arbetsplatser. Företaget har 8 000–9 000 sysselsatta.

För det tredje skulle en halvering av företagets planerade utvecklings- och investeringsverksamhet – det innebär bolagets nedskärningsplaner – stå i strid med det utvecklingsarbete för svensk gruvnäring som mineralpolitiska utredningen f. n. söker utforma. Gruvindustriarbetareförbundets fackligt-politiska handlingsprogram för gruvnäringen har en helt annan och mycket mera positiv syn på framtiden för sulfidmalmerna än vad Bolidens företagsledning tycks ha. Både utredningen och fackförbundet ser mindre negativt på framtiden; man menar att avskedanden och neddragningar av utvecklings- och investeringsinsatser inte är motiverade.

För det fjärde skulle ett fullföljande av Boliden Metalls avvecklingsplaner mycket allvarligt försämra en tidigare hårt drabbad arbetsmarknad i Skellefteå.

Det är ingen överdrift att säga att Skellefetrakten i dag är ett av de områden i vårt land som hårdast drabbats av den sysselsättningsnedgång vi haft de senaste två åren. Under 1977 och 1978 kommer närmare 2 000 arbetstillfällen att försvinna i Skellefteå. Ytterligare nedläggningar väntar in på 1979, bl. a. vid Algotsfabriken, där 250 kvinnor får gå om inte regeringen ingriper.

Detta betyder att sysselsättningen i Skellefteå minskat med 6–7 % under denna tid. Mot den bakgrunden hoppas jag att industriministern reagerar och agerar.

I går uppgav tidningarna i Norrland att en aktivitet skulle vara på gång för att öka det statliga engagemanget i bl. a. Laisvallgruvan för att därmed lösgöra medel för Bolidenföretaget. Jag vill fråga industriministern om det är den kontakten som avses med uppgiften i svaret att diskussion f. n. pågår mellan

Boliden Metall och industridepartementet.

Särskilt angeläget anser jag det vara med ett ingripande från regeringen då Bolidenföretagets planer står i direkt strid med den framtidsplanering för svensk gruvindustri som mineralpolitiska utredningen nu gör och som nu är i slutfasen.

Jag frågar industriministern om regeringen kommer att reagera mot Bolidenföretagets planer på att lägga framtidsforskning och utvecklingsarbete i malpåse.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Låt mig understryka att regeringen är väl medveten om de svåra sysselsättningsproblemen i Skellefteregionen. Vi är också medvetna om Bolidenföretagets stora betydelse både för Skellefteregionen och för andra delar av Västerbotten, och för övrigt också för angränsande län både norrut och söderut. Vi befinner oss därför i diskussioner med Boliden på bred front, inte bara avseende Laisvallgruvan, och gör överväganden inom departementet. Men Arne Nygrens fråga kommer vid en tidpunkt då det inte är möjligt att redovisa några ståndpunkter – diskussionerna har inte avancerat så långt.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Bolidenföretaget har uppgett att kraven och satsningarna på miljöförbättringar skulle vara en av anledningarna till att man behöver minska arbetskraften. Jag vill fråga industriministern om han i den frågan haft några kontakter med regeringen i övrigt.

De senaste månaderna har jag gjort arbetsplatsbesök såväl vid Rönnskärsverken som i Kristinebergsgruvan. Och på båda ställena har jag mött precis samma önskemål från anställda, arbetsledare och platsledning, nämligen att man vill få möjlighet till ytterligare investeringar. Bara i Kristineberg krävs det, sade man, 130 milj. kr. för satsning på produktion, om man inte skall få en mycket allvarlig utvecklingssituation i mitten av 1980-talet.

Medel ur den strukturfond som vi socialdemokrater har föreslagit både 1977 och 1978 skulle ha varit ypperligt att ta till i den här situationen för att hjälpa upp en industri som har utvecklingsmöjligheter, som industriministern säger, men som har direkta likvida bekymmer.

Jag skulle vilja fråga industriministern om han ser några möjligheter att regeringen medverkar till att de nödvändiga personalinskränkningarna, som mycket allvarligt oroar inte bara anställda utan också Skellefteå kommun och tydligen även regeringen, kan undvikas och att man i stället kan fortsätta en satsning på utvecklings- och forskningsarbete.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om gruvindustrin
i Västerbotten*

Torsdagen den
9 november 1978

*Om riskerna vid
gifttransporter med
bil*

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Sture Korpås* (c) den 27 oktober anmälda fråga, 1978/79:87, till kommunministern, och anförde:

Herr talman! Sture Korpås har frågat kommunministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att skydda befolkningen utefter våra trafikleder mot risker förknippade med transport av farligt gods.

Frågan har överlämnats till mig.

Säkerhetsfrågorna i samband med transport och annan hantering av farligt gods är av stor betydelse inte bara för dem som utför transporter, lastnings- och lossningsarbeten utan också för andra människor och för vår yttre miljö.

I syfte att göra hanteringen av farligt gods tryggare och därvid så långt som möjligt begränsa olika typer av olycksrisker har omfattande och detaljerade bestämmelser och anvisningar på samtliga transportområden utfärdats. Detta gäller både på det internationella och på det nationella planet. Sverige är sålunda anslutet till de mellanstatliga överenskommelser m. m. som reglerar internationella järnvägs-, sjö-, luft- och vägtransporter av farligt gods.

I fråga om internationella transporter av farligt gods på väg är Sverige sedan år 1974 anslutet till den europeiska överenskommelsen om transport av farligt gods på väg (ADR). Denna överenskommelse anger vilket farligt gods som inte får transporteras på väg eller som får transporteras på väg endast på vissa villkor. Den innehåller vidare föreskrifter om förpackning, tankar, märkning, fordonskonstruktioner osv.

I samband med att Sverige biträdde ADR beslöt riksdagen att frågan om nationella vägtransporter av farligt gods skulle lösas inom ramen för gällande produktkontrollagstiftning och i första hand handhas av de myndigheter som enligt denna lagstiftning har ansvaret för olika varukategorier.

I princip innebär detta att statens industriverk skall handha regleringen i fråga om brandfarliga och explosiva varor, produktkontrollnämnden regleringen i fråga om hälso- och miljöfarliga varor och statens strålskyddsinstitut regleringen i fråga om radioaktiva varor. Samordnande myndighet är statens industriverk.

Successivt har nya nationella regler inom de olika produktområdena utarbetats för att få till stånd ett regelsystem som täcker alla de produkter som omfattas av ADR. Ett exempel på en sådan nyttillkommen nationell reglering är produktkontrollnämndens kungörelse om vägtransport av vissa hälso- och miljöfarliga varor som styckegods, vilken trädde i kraft den 1 juli i år. Reglerna omfattar giftiga ämnen, frätande ämnen samt hälsofarliga komprimerade, kondenserade eller under tryck lösta gaser. Motsvarande regler för varor som transporteras i tank eller som bulklast trädde i kraft den 1 april 1977.

Likaså sker kontinuerligt en anpassning av gällande nationella regler till de förändringar som görs i ADR-reglerna för att möta nya krav och beakta nya tekniska förutsättningar.

Enligt vägtrafikkungörelsen (1972:603) har länsstyrelserna befogenhet att meddela lokal trafikföreskrift som avser transport av farligt gods. Därigenom finns en möjlighet att göra lokala regleringar avseende t. ex. vilka vägnät som skall upplåtas för eller undantas från transporter av farligt gods. Som exempel på tillämpningen av denna befogenhet kan jag nämna att bl. a. länsstyrelsen i Stockholms län gjort en speciell inventering av vilka färdvägar inom Stockholms kommuns tätbebyggda delar som är lämpliga att utnyttja för transport av farligt gods och föreskrivit att dessa vägar skall utnyttjas för ändamålet.

Jag vill vidare nämna att rikspolisstyrelsen som ett led i insatserna för att förstärka den lokala bevakningen av transporter av farligt gods ordnar speciell utbildning för poliskåren. Ett omfattande arbete har också inletts av statens industriverk för att ta fram underlag för utbildning av alla som berörs av transporter av farligt gods främst på landsväg.

Trots det omfattande säkerhetsarbete som gjorts och som fortlöpande äger rum är regelsystemet ännu inte komplett och det behövs ökad samordning, information och utbildning. Delvis torde detta kunna förklaras av att ansvaret är fördelat på flera myndigheter. Detta förhållande har tidigare diskuterats i riksdagen. Riksdagen här därvid som sin mening (mot. 1976/77:521 och 1976/77:813, TU 1977/78:1, rskr 1977/78:8) gett regeringen till känna att frågan om en koncentration av det samlade ansvaret för transporter av farligt gods till en myndighet liksom frågan om samordning av säkerhetsbestämmelserna för transport av farligt gods bör tas upp till allsidig prövning.

Förslag om tillkallande av en särskild utredare med uppdrag att överväga dessa och näraliggande frågor kommer inom kort att framläggas för regeringen.

LEIF ZETTERBERG (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka industriministern för svaret.

Olyckor av det slag som inträffade i Enköping fungerar ofta som väckarklockor för beslutsfattare. Jag noterar därför med tillfredsställelse industriministerns besked att regeringen inom kort kommer att tillsätta en särskild utredare som skall ta upp de problem som aktualiseras i frågan. Men med hänsyn till frågans art är det angeläget att denna utredare arbetar snabbt.

Vad som särskilt bör uppmärksammas i detta speciella fall är bristen på central samordning vad gäller hanteringen av farligt gods. Detta återspeglas givetvis i fältarbetet.

I september förra året uppvaktades därför arbetsmarknadsdepartementet i denna fråga – då med särskild tyngdpunkt på arbetarskyddet.

Det är helt klart att vi måste kunna transportera farligt gods. Men det måste ske under hänsynstagande till de faror som kan uppstå. Strängare krav måste bl. a. kunna ställas på det lastutrymme i vilket godset förvaras. En brand, som i detta fall började i hjulaxeln, kan annars sprida sig alltför lätt. Här bör jämförelser kunna göras med de bestämmelser som finns för brandsäkerheten i offentliga lokaler, på arbetsplatser och i bostäder. Man kan också fråga

*Om riskerna vid
gifttransporter med
bil*

sig om det är tillrådligt att frakta det mest farliga godset på landsväg. Skulle inte järnvägstransporter och sjötransporter vara säkrare?

Genom Enköpings tätort passerar varje dygn i genomsnitt 192 transporter med farligt gods. Det innebär att brandkåren måste ha beredskap för en bred räddningstjänst. Närheten till Uppsala och Västerås gör att detta till stor del är möjligt. Där finns ofta den kapacitet som efterfrågas. Men hur är det på de mindre orterna?

I inledningsskedet fordras resoluta ingrepp från den lokala brandkåren, så att skadorna kan minimeras och farorna för människor och natur begränsas. De enda anvisningar som finns för detta är de som ingår i pärmen med en förteckning över farligt gods. Erfarenheterna från Enköpingsolyckan är att innehållet i pärmen på många punkter väsentligt behöver förbättras. Det är också angeläget att det regionalt finns ett ledningsorgan som kan ingripa vid större skador.

Redan 1974 aktualiserades i Enköpings kommunfullmäktige frågan om beredskapen vid eventuella tillbud i samband med transporter av farligt gods. Vad som då stod i blickpunkten var de planerade transportererna med den radioaktiva, giftiga och frätande gasen uranhexafluorid mellan Stockholm och Asea-Atom i Västerås. Statens kärnkraftsinspektion hade inte givit tillstånd för lagring av gasen i Stockholms hamn. Likafullt avsåg man att påbörja dessa transporter – tydligen utan att först informera berörda kommuner, en information som är väsentlig för kommunen när det gäller att ordna den beredskap som behövs för att kommunen skall kunna göra de undantag och de undersökningar som industriministern påpekade i sitt svar.

Jag vill avsluta med att ställa följande frågor: Är industriministern beredd att medverka till att berörda fältorgan får de ytterligare anvisningar som tydligen är nödvändiga för ett fullföljande av det viktiga räddningsarbetet? Kommer kommunerna att få den information som behövs för att de skall kunna göra de erforderliga undantag som återopas i svaret?

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag är beredd att i första hand fästa länsstyrelsernas uppmärksamhet på den möjlighet som de har att anvisa lämpliga vägar för transport av farligt gods på det sätt som länsstyrelsen i Stockholm redan har gjort. Länsstyrelserna har också möjlighet att i sin tur fästa kommunernas uppmärksamhet på hithörande problem.

LEIF ZETTERBERG (c):

Herr talman! Problemet är bara att detta inte är tillräckligt. Det finns brister i anvisningarna, t. ex. när det gäller märkning av godstransporter. Vid den aktuella transporten saknade fordonet märkning, tydligen beroende på avsaknaden av de centrala anvisningar som är nödvändiga. För att räddningsmanskaper skall kunna göra de riktiga bedömningarna måste det till centrala beslut och anvisningar på detta område. Det finns tydligen någon form av transportkort som skall begagnas, men användningen av dessa

---

*Om förlängd re-
misstid för skol-
överstyrelsens läro-
plansförslag*

transportkort är uppenbarligen alltför begränsad för att de skall ha avsedd effekt. De hade alltså inte effekt i detta fall.

När det gäller Stockholms län kan man konstatera att de undantag som där gjorts har inneburit att godstransporterna i stor utsträckning inte märkts ut. Då är de bestämmelserna helt meningslösa. Jag är medveten om att påbud och förbud i detta sammanhang måste kunna följas upp, men det fordras ordentlig information om vilka åtgärder som behöver vidtas. Det krävs också en ordentlig genomgång med godstransportörerna. Här är det ju fråga om människors säkerhet och naturmiljön, och då måste erforderliga åtgärder sättas in. En central samordning saknas, vilket industriministern också har bekräftat.

Statens industriverk har tydligen ett ansvar på detta område. Men verket gör uppenbarligen väldigt litet. Jag förutsätter att industriministern medverkar till att industriverket får de resurser som behövs för att verket skall kunna fullfölja sina uppgifter i detta sammanhang.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Frågeställaren och jag är i själva verket överens om att förhållandena nu inte är alldeles tillfredsställande. Därför tillsätts också en utredning. Utredaren får begrunda även dessa problem. Men vi skall inom departementet gärna undersöka om det finns något som vi kan göra redan innan utredningens resultat föreligger.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om förlängd remisstid för skolöverstyrelsens läroplansförslag

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Åke Gillströms* (s) den 20 oktober anmälda fråga, 1978/79:62, och anförde:

Herr talman! Åke Gillström har frågat mig om regeringen ämnar fatta beslut om förlängd remisstid för skolöverstyrelsens läroplansförslag.

Skolöverstyrelsens förslag till förändring av grundskolans läroplan behandlar frågor som aktualiseras genom SIA-utredningens förslag 1974. I regeringens proposition om skolans inre arbete 1976 aviserades en läroplansöversyn. Föredragande statsrådet bedömde det angeläget att förslag till regeringen kunde överlämnas senast våren 1977. Utbildningsutskottet ville för sin del inte utesluta att arbetet kunde kräva mer tid än vad som angavs i propositionen. Utskottet bedömde dock att det var angeläget att översynsarbetet bedrevs så skyndsamt som möjligt.

Skolöverstyrelsens läroplansförslag överlämnades till regeringen i april 1978. Arbetet hade bedrivits mycket öppet. Förslag och diskussionsunderlag hade successivt presenterats i sju nummer av tidningen Läroplansdebatt. Ett stort antal organisationer och intressenter hade deltagit i arbetet.

Huvudlinjerna i skolöverstyrelsens förslag har genom det öppna utred-

Torsdagen den
9 november 1978

*Om förlängd re-
misstid för skol-
överstyrelsens läro-
plansförslag*

ningsarbetet varit välkända under lång tid. I den allmänna debatten har de principiella frågorna diskuterats livligt långt innan läroplansförslaget överlämnades i april 1978. Den förra regeringen har därför satt remisstiden till den 1 december 1978.

Sedan beslut om remisstiden fattades har regeringen efter överläggningar med lärarorganisationerna medgivit att en extra studiedag får tas ut innevarande höst för diskussion av läroplansförslaget. Denna har nu genomförts i så gott som alla grundskolor. Från lärarorganisationerna har inget ytterligare krav på förlängning av remisstiden framförts sedan medgivandet om ytterligare en studiedag lämnades i somras.

Eftersom endast några veckor nu återstår av remisstiden, torde även inom andra organisationer och inom kommunerna arbetet ha fortskridit så långt att en ändring av remisstiden inte blir meningsfull. Det är i stället angeläget att få in remissinstansernas svar för att så snart som möjligt kunna ta ställning till det fortsatta beredningsarbetet.

Jag finner därför inga skäl att nu frånga det beslut om remisstidens längd som min företrädare fattade. Remissyttranden, som eventuellt inkommer något försenade under december månad, kommer dock i görligaste mån att beaktas vid beredningen av frågan.

ÅKE GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Rodhe för svaret. Det var kanske inte så positivt som jag hade förväntat mig. Visserligen har hänvisats till att trepartiregeringen medgivit att en studiedag för skolans personal fått anslås för arbete med läroplansremissen. Det är naturligtvis en bra eftergift för ett viktigt arbete. Men det hjälper ju bara en enda av alla de grupper som har ett intresse av att få en bra läroplan. Det är dessutom den grupp som borde veta mest om skolans villkor och ha lättast för att sätta sig in i läroplansförslaget.

Men alla andra i samhället som vill yttra sig om läroplanen får ingen speciell tid. Folk utanför skolan behöver förmodligen mer tid än folk innanför skolans väggar. Vill vi ha skolan som en levande bit av samhället, så måste vi verkligen få reda på också vad alla utanför skolan tycker. Och läroplansförslaget är inte lätt att sätta sig in i. I botten ligger mycket av ideologiskt tänkande, och det gäller verkligen att ta tid på sig för att smälta förslaget och förstå det. Tyvärr verkar det som om en del tagit ställning inte utifrån förslaget utan från förutfattade meningar. Det är beklagligt.

En längre remisstid hade givetvis också betytt en vidgad debatt om vår skola. Jag håller gärna med om att läroplansarbetet bedrivits öppnare än någonsin tidigare. Just med hänsyn till denna öppenhet förefaller det litet väl omotiverat att inte medge en lång remisstid.

Jag vill påminna om att när SIA-utredningen lämnades för några år sedan uppstod samma debatt som nu om för kort remisstid. Samma organisationer hörde av sig då också, och den gången var dåvarande skolministern lyhörd för kraven: remisstiden förlängdes till ett år. På samma sätt gavs betygsutredningen ett års remisstid.

Det är alltså tydligt att den moderata skolministern haft ambitionen att hellre snabbt komma med en proposition än lyssna till folket. Jag trodde att Birgit Rodhe skulle vara mera lyhörd, men jag har misstagit mig. Betyder detta att Birgit Rodhe avser att presentera en proposition om läroplanen under våren?

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag betonade i mitt svar att vi nu kommit till en tidpunkt då det rimligen måste vara så att de flesta organisationer och kommuner som har att avlämna remisser kommit så långt i arbetet att en ändring av remisstiden inte blir meningsfull. Det betyder naturligtvis att jag nu inte kan säga hur man skulle ha handlat om denna fråga kommit upp i ett tidigare skede.

Nu menar jag emellertid att den önskvärda vidarebearbetning av förslaget och diskussion kring det som ligger framför oss får ske under andra former än remissarbete.

Både Åke Gillström och jag är gamla kommunalpolitiker och vi vet att skolstyrelserna, vilkas svar i allmänhet måste bli avgörande för de svar som kommunfullmäktige avger, vid det här laget i allmänhet redan lämnat sina yttranden. I Stockholm skedde detta i slutet av oktober och i Malmö i förra veckan.

Likaså har stora lärarorganisationer kommit mycket långt i sitt arbete, och jag förutsätter att andra organisationer gjort detsamma.

Jag vill alltså fortfarande vidhålla att det inte är fråga om något förakt för folkets möjligheter att göra sig gällande. Vi kommer att ytterligt noggrant läsa alla remisser och vi hoppas att diskussionen skall fortsätta till ledning för det propositionsarbete som förestår och om vilket jag inte kan säga något bestämt förrän jag läst remisserna. Jag vet alltså inte i dag hur lång tid det behövs för den fortsatta bearbetningen.

ÅKE GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för att Birgit Rodhe har svårigheter eftersom hon så nyligen tillträtt. Jag tycker ändå att det hade varit möjligt att göra en del insatser på detta område. Jag tänker då inte i första hand på dem jag har nämnt i min fråga, utan jag tänker på andra, som är utanför skolan och som måste ha svårt att sätta sig in i läroplansförslaget. Jag har varit med sedan detta startades och jag vet att det inte är någon lätt uppgift att sätta sig in i förslaget. Många skolstyrelseledamöter i mitt parti har hört av sig och frågat om saker som varit otydliga.

Nu är det inte så mycket att göra åt detta. Tiden är, som Birgit Rodhe säger, för långt framskriden. Men jag lade märke till att hon bevisligen undvek att svara på min ganska konkreta fråga: Betyder detta att Birgit Rodhe avser att presentera en proposition om läroplanen under våren? Den frågan är många människor intresserade av. Kan jag få ett svar på den?

Torsdagen den
9 november 1978

*Om arbetsmiljön
i skolorna*

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill bara upprepa vad jag sade sist, att det är ytterligt angeläget – inte minst i den nu uppkomna situationen – att noggrant läsa remissvaren innan jag tar ställning till hur lång tid den fortsatta beredningen av läroplansförslaget kan ta.

Jag är därför inte beredd att i dag säga när en proposition kan framläggas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om arbetsmiljön i skolorna

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 25 oktober anmälda fråga, 1978/79:73, till utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat chefen för utbildningsdepartementet vilka åtgärder han ämnar vidta för att ändra på vissa missförhållanden rörande skolornas tillämpning av arbetsmiljölagen och yrkesinspektionens föreskrifter. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Inledningsvis vill jag erinra om att det är kommunerna som har ansvaret för drift och underhåll av skolanläggningar. Likaså är det en kommunal angelägenhet att se till att besiktning av t. ex. utförda installationer sker enligt de bestämmelser och föreskrifter som finns. Enligt min mening skall kommunerna även i fortsättningen ha detta ansvar.

Den nya arbetsmiljölagen från den 1 juli i år omfattar både skolpersonal och elever med undantag endast för eleverna i grundskolans lägre klasser. Skolpersonalen har numera samma rättigheter som övriga arbetstagare när det gäller inflytande över den egna arbetsmiljön. Formerna för elevernas deltagande i skyddsarbetet utreds f. n. inom skolöverstyrelsen.

På skolans område finns även omfattande centrala anvisningar om skyddsfrågor fastställda av skolöverstyrelsen efter samråd med andra berörda myndigheter. Anvisningarna revideras kontinuerligt av skolöverstyrelsen. Några ytterligare centrala anvisningar om skyddsfrågor i skolan anser jag f. n. inte nödvändiga.

Liksom skolöverstyrelsen följer arbetarskyddsstyrelsen med uppmärksamhet frågor om arbetsmiljön i skolorna. Avslutningsvis vill jag meddela att jag erfarit att arbetarskyddsstyrelsen avser att med början under denna månad informera landets samtliga skolor om den nya arbetsmiljölagen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret. Vid en undersökning av alla kommunala skolor i Västerbotten som yrkesinspektionen i Umeå gjorde framkom stora brister i skolans arbetsmiljö. En arbetsgivare som bryter mot arbetsmiljölagen eller yrkesinspektionens föreskrifter riskerar att få böter

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om arbetsmiljön
i skolorna*

eller fängelse.

Två av de allvarligaste anmärkningarna vid undersökningen i Västerbotten gällde en lyftanordning och en kompressor som inte hade blivit besiktigade. Det är brott mot föreskrifter i arbetsmiljölagen som är direkt kopplade till straff.

I en skola var den elektriska skyddsordningen strömförande, vilket innebar omedelbar livsfara.

I flera slöjdsalar i länet saknade nödstoppnen något som kallas nollspänningsutlösning, vilken hindrar maskinerna från att automatiskt gå i gång när strömmen varit avstängd efter ett avbrott. Halkskydd och räcken framför maskiner saknades på många ställen. I vissa klassrum kunde temperaturen vara 37 grader och belysningen så låg som 48 lux mot 300 lux som det borde vara.

Yrkesinspektionen i Karlstad har gjort en liknande undersökning, som visar att situationen där är lika farlig. I åtta Värmlandskommuner undersöktes 115 skolor. Här riktades de allvarligaste anmärkningarna mot besiktningen av tryckluftsbehållare, hydroforer och varmvattenpannor.

I Uppsala har Byggnadsarbetareförbundets avdelning 25 protesterat mot verkstadsskolan, och på Thorildsplans gymnasium i Stockholm har eleverna gått samman och krävt en rad förbättringar.

Det finns anledning att förmoda att situationen är likadan över hela landet, och det är därför jag har frågat statsrådet vilka åtgärder hon tänker vidta för att komma till rätta med dessa missförhållanden. Svaret som jag har fått är – det har alla hört – innehållslöst. Som riksdagsledamot kan man verkligen undra vad det är för mening med att ställa frågor när man inte får något svar.

Det är helt riktigt som står i svaret, att det är kommunerna som har ansvaret för skolornas skötsel. Det är också riktigt att personal och elever omfattas av arbetsmiljölagen från den 1 juli i år, att formerna för elevernas deltagande i skyddsarbetet håller på att utredas av SÖ och att det finns centrala anvisningar. Detta är kända fakta. Men jag hade trott att fru Rodhe som högsta ansvariga för skolväsendet skulle ta allvarligare på denna fråga. Det verkar av svaret som om regeringen accepterar att skolmiljön på vissa håll är rent livsfarlig.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Självfallet, Inga Lantz, accepterar vi inte att våra barn får vistas i en livsfarlig miljö och att lärare tillsammans med annan personal arbetar i miljöer som är grovt otillfredsställande. Men det är nog viktigt när man hämtar uppgifter från lokalpressen, vilken i första hand kanske har givit uppslag till frågan, att man också tar reda på hur dessa iakttagelser har kommit fram.

Jag har hört mig för hos länskolnämnden i Västerbottens län och där fått veta att den undersökning som det hänvisas till i frågan och som Inga Lantz nu drog upp är en sådan undersökning som yrkesinspektören alltid skall sammanställa efter varje besök i skolor i samband med sin yrkesutövning. Sådana inspektioner utförs regelbundet. Inspektionen har gällt alla länets

skolor, och enligt uppgift har inspektören studerat varje utrymme i minsta detalj, vilket ju är ytterligt tillfredsställande. Det visar att samhället genom sina organ noggrant vakar över arbetsmiljöförhållandena också i skolorna.

Man måste ha klart för sig att ett helt läns skollokalbestånd är av skiftande karaktär, främst beroende på skolbyggnadernas ålder. Det kan rimligen inte ställas samma krav på en skola från t. ex. sekelskiftet, byggd enligt helt andra normer än dagens, som på en skola från 1970-talet, även om jag vet att skolstyrelserna försöker uppfylla sådana krav så långt det ekonomiskt och med hänsyn till andra förutsättningar är möjligt.

Yrkesinspektörens rapporter har lämnats till lokalpressen, som enligt länskolnämnden har överdrivit situationen. Länskolnämnden menar för sin del att det är bra att en sådan här fullständig genomgång av länets skolbyggnadsbestånd från arbetarskyddssynpunkt har ägt rum och understryker givetvis kommunernas ansvar för att åtgärder snabbt vidtas. Det finns många exempel på att detta också har gjorts. Jag kan nämna att man just i Västerbotten stängde en skola, Umeå centralskola, under ett helt år för renoverings- och underhållsarbeten efter sådan inspektion. Länskolnämndens bedömning är emellertid att miljösituationen nu är bättre i skolorna än den har varit någonsin tidigare.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Fru Rodhe säger att självfallet kan vi inte acceptera livsfarliga miljöer i våra skolor. Konsekvensen av det uttalandet borde vara att hon också är beredd att ålägga kommunerna att se till att denna livsfarliga miljö inte får förekomma. Jag tror man får lita till den besiktning som har gjorts av yrkesinspektionen och de fall jag har tagit upp i min argumentering för att få frågan löst på ett tillfredsställande sätt – det var bara de grövsta fallen. Jag kan nämna att för Lyckseles del skulle kostnaderna för att åtgärda dessa brister uppgå till 8,5 miljoner, och i Storumans kommun kom det 187 krav på förbättringar. Liknande siffror kan redovisas från Värmlandskommunerna, där man också noterat ett väldigt stort antal anmärkningar, nämligen 403. Jag menar att det finns all anledning att förmoda att listan över krav på förbättringar ser likadan ut över hela riket.

Mot denna bakgrund tycker jag det är märkligt att den som trots allt är ytterst ansvarig för skolväsendet i landet tar så lätt på denna fråga och inte är beredd att medverka på något sätt för att få bort de missförhållanden som eleverna arbetar i och lever med under skoldagen.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! I min nya uppgift har jag uppfattat saken så att staten i första hand har att verka genom de organ som redan finns för att om det behövs tillse att kommunerna uppfyller sina åligganden. Vi har sett exempel på att kommunen i hög grad tar fasta på alarmuppgifter av det här slaget. Men som också Inga Lantz påpekat gäller det här stora kostnader för en del av de berörda kommunerna, och då måste man givetvis göra upp en tidsplan för hur snabbt man kan göra någonting åt problemen.

Vi har fått en ny arbetsmiljölag, och personal och elever är därigenom på ett nytt sätt engagerade i skolans miljöfrågor. Skolöverstyrelsen arbetar också intensivt med tolkning av gällande regler för att komma med nya anvisningar. Skulle det visa sig att ytterligare åtgärder kommer att behövas – och jag vill försäkra Inga Lantz att vi följer detta mycket noga, eftersom det gäller en ny lagstiftning – är jag naturligtvis beredd att ompröva vad som framförts i mitt svar på frågan.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att fru Rodhe gör det och att hon gör det ganska omgående. Jag tror nämligen inte att man med den inställning som här har redovisats kan lösa dessa problem. Det räcker inte med att följa en fråga. När det gäller så uppenbara brister och en livsfarlig skolsituation, då kan man inte hantera frågor så nonchalant som enligt min uppfattning har skett i dag.

Vad gäller kommunernas kostnader för skolan och hur man skall komma till rätta med dessa är ju det enda raka att göra som vpk har föreslagit, dvs. låta kommunerna få kostnaderna för skolan helt täckta av staten. Det är vad vi också krävt när det gäller barnomsorgen, nämligen att staten skall ta över alla kostnader för denna.

Man kan inte som fru Rodhe gör säga att detta är för dyrt – det var vad fru Rodhe i praktiken sade – utan de åtgärder jag angivit är sådana som man måste vidta omedelbart. Jag har svårt att förstå att man kan skjuta på detta och nöja sig med att säga att man skall följa frågorna. Dessa frågor måste man ta itu med omedelbart.

Överläggningen var härmed slutat.

§ 21 Om förskolläro-utbildningen

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Inga Lantz* (vpk) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:79, till socialministern, dels *Roland Sundgrens* (s) den 27 oktober anmälda fråga, 1978/79:88, till statsrådet *Marianne Wahlberg*, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har ställt en fråga till chefen för socialdepartementet om vilka åtgärder han kommer att vidta för att se till att ett centralt avtal kommer till stånd om den ersättning av statsmedel, som kommunerna enligt riksdagens beslut i anledning av proposition 1976/77:76 (UbU 1976/77:29, rskr 1976/77:333) äger uppbära för att de tar emot praktikanter inom förskolläro- och fritidspedagoglinjerna.

Roland Sundgren har frågat statsrådet *Wahlberg* om anledningen till att ersättningsfrågan ej är löst och när hon räknar med att den skall bli det.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna.

Riksdagens nämnda beslut innebar två förändringar vad gäller handled-

ning av praktikanter. För det första skall handledningen av praktikanter inom förskolläro- och fritidspedagogutbildningarna vara en gemensam uppgift för hela arbetslaget på praktikinstitutionen, och för det andra skall staten i stället för att arvoda förskollärare betala ut ersättning till de kommuner som tar emot praktikanter. Jag vill understryka att riksdagens beslut var enhälligt.

Förhandlingar har nu inletts med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet om ersättningen. Utgångspunkten i dessa förhandlingar har från statens sida varit att ersättningen kostnadsmissigt skall motsvara statsverkets tidigare utgifter för handledararvoden. Förhandlingarna pågår fortfarande. Beträffande den fråga som lett till att personalen på vissa orter inte längre åtar sig att vara handledare, dvs. arvoderingsfrågan, ankommer det på Kommunförbundet och Landstingsförbundet att i avtal med personalorganisationerna reglera villkoren för personalens medverkan i praktikhandledningen. Enligt vad jag erfarit har förhandlingar i denna fråga påbörjats.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag får tacka även för detta svar.

Redan i mars 1977 antog riksdagen en proposition som innebar att arbetslagen på praktikinstitutionerna skulle ge handledning i stället för som tidigare en förskolläro. Propositionen föranledde att riksdagen gav avtalsverket i uppdrag att säga upp det gamla avtalet till den 30 juni 1978. Enligt det gamla avtalet utgick ekonomisk ersättning från staten till seminarierna, som utbetalade arvoden till de enskilda handledarna, dvs. förskollärarna.

Nu finns det inget avtal, och stat och kommun har fortfarande inte klarat av sina förhandlingar om statsbidragets storlek. SFL menar att en förskolläro som i arbetslaget har utsetts till att vara ansvarig för handläggningen också bör ha ett särskilt arvode. Men eftersom ersättningsfrågan nu inte är löst, tar handledarna inte emot några lärarkandidater från seminarierna fr. o. m. den 23 oktober.

Den 2 november gick 150 praktikanter från seminarierna i Stockholm ut för att få praktik på institutionerna, men av dessa 150 återvände 130. Då eleverna inte blir mottagna på barnstugorna har Linjenämnden i Stockholm beslutat att alla elever skall stanna kvar på seminarierna. Detta innebär att utbildningen inte blir den man har tänkt sig. Eleverna säger i ett uttalande: "Vi kräver den utbildning som vi har blivit lovade när vi började på utbildningen. Vi kräver att någon tar sitt ansvar och ser till att vi får vår utbildning. Vi arbetar nu gemensamt alla förskoleseminarier i landet för en utbildning som vi blivit lovade."

Situationen är med andra ord krisartad, både för förskollärarna och för praktikanterna, och det behövs åtgärder som gör att undervisningen och praktiken kan komma i gång, så att utbildningen inte urholkas.

Så har jag då fått ett svar som – jag tvingas säga det en gång till i dag – innehåller ingenting. Det innehåller bara kända fakta. Jag trodde att regeringen hade intresse av att påskynda frågans lösning, men så förhåller det sig uppenbarligen inte. Jag skulle vilja ställa en rak fråga till fru Rodhe: Är

eller är inte fru Rodhe villig att medverka till att den här frågan får en snar lösning?

ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Rodhe för svaret.

I och för sig kan jag väl ansluta mig till beskrivningen av det inträffade. Det måste kännas ganska försmädligt att behöva meddela att det först nu inlemts förhandlingar med Kommunförbundet och Landstingsförbundet om ersättningen, dvs. nära ett och ett halvt år efter det att riksdagen fattat beslut om den nya förskollärarytbildningen i vilken praktiken är ett mycket väsentligt inslag och omfattar nära två terminer.

Det är mycket anmärkningsvärt att det inte har hänt något under den här långa tiden från riksdagsbeslutet till nu i höst. I och för sig kan inte statsrådet Rodhe göras ansvarig för detta, men det hade kanske varit på sin plats om statsrådet i sitt svar hade antytt att det måste ha begåtts ett fel, eftersom den utbildning som påbörjas i höst inte kan göra det enligt riksdagens beslut.

Man måste fråga sig hur stort intresset för barnomsorgen egentligen var i den förra regeringen. I och för sig förstår man att intresset inte varit så stort med det starka moderatinslag som fanns i den regeringen, där moderaterna satte sin prägel på det mesta av besluten, inte minst i utbildningsfrågorna.

Men nu har ju den nya förskollärarytbildningen startat, och först därefter börjar man förhandlingarna med Kommunförbundet och Landstingsförbundet. I svaret på min fråga framhålls också att statsrådet räknar med att förhandlingar med personalorganisationerna nu har påbörjats. Men det är ganska självklart att de inte kan leda till något resultat, eftersom det är först sedan staten har avslutat förhandlingarna med kommunerna som överläggningarna med personalorganisationerna kan slutföras. Det är en ganska dålig start för denna utbildning. Jag har en känsla av att lärarkandidaterna vid landets förskollärarytbildningar känner sig lurade i och med att myndigheterna inte lyckats fastställa organisation och innehåll avseende en tredjedel av utbildningen.

Eftersom det nu ansvariga statsrådet inte antyder något om att hon har för avsikt att påskynda behandlingen av frågan, så att förutsättningar kan uppkomma för att träffa de nödvändiga avtalen, vill jag fråga statsrådet Rodhe om hon är beredd att ordentligt ta itu med dessa frågor, så att något börjar hända när det gäller att rätta till de försummelser som den förra regeringen gjort sig skyldig till i detta sammanhang.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill genast till bägge frågeställarna först säga att jag tycker att den situation som nu råder är utomordentligt allvarig och på många sätt oroande. Det betyder naturligtvis att jag är beredd att göra allt vad jag kan för att vi skall komma till rätta med denna situation. Jag vill emellertid påpeka ett par saker som gör att jag kanske inte har så särskilt stor handlingsfrihet men som ändå ger en antydning om vad vi försöker uträtta f. n.

När det gäller frågan om varför man inte har kommit längre i förhandling-

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

---

*Om förskolläraryt-
utbildningen*

arna hittills vill jag nämna att regeringen gav statens förhandlingsnämnd förhandlingsuppdraget den 8 juni i år i samband med att det gamla avtalet om handledararvoden, där staten var avtalspart, skulle löpa ut. Förhandlingarna kunde av olika skäl inte börja förrän för en dryg månad sedan. Det tidigare gällande avtalet byggde på det gamla praktikersystemet, där en förskolläroare ensam svarade för handledningen av de studerande.

En förutsättning för att meningsfulla förhandlingar skulle kunna inledas var att de krav som utbildningsmyndigheterna ställer på praktik i den reformerade utbildningen var kända. Praktikens omfattning och inriktning fastställdes i utbildningsplaner och lokala kursplaner, och de var för ifrågavarande linjer inte fastlagda av UHÄ förrän den 27 juni i år.

Nu gäller det alltså frågan om de pågående förhandlingarna. Jag har sagt redan i mitt första anförande att staten bedriver förhandlingar med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet om ersättningen. Den skall nämligen utgå till kommunerna. Staten har förklarat sig beredd att sluta avtal, men i går begärde de bägge kommunförbunden ajournering av förhandlingarna i två veckor, vilket inte staten kunde motsätta sig.

De andra förhandlingarna, som förs mellan kommunförbunden och personalorganisationerna, kan staten av kända skäl inte direkt påverka.

Kommunerna är emellertid skyldiga att ta emot praktikanter till institutionerna. De studerande kan inte stängas ute från dem. Det har också framhållits av UHÄ i skrivelse till högskolorna. Metodiklärarna är också ålagda att avsätta ca 60 % av sin tid för institutionsbesök. Det gör att praktiken, som jag ser det, borde kunna genomföras i stort sett enligt de intentioner som kommer till uttryck i utbildningsplanen.

Jag har själv blivit uppvaktad av förskolläroarkandidater från en rad olika utbildningsanstalter. Det visar sig att situationen är ganska olika på olika håll. På en del håll är den ganska normal, på andra är den mycket besvärlig.

Jag följer alltså frågan och hoppas kunna göra någon insats för att förhållandena skall förbättras.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Fru Rodhe kan inte göra någonting – vare sig det gäller att avhjälpa livsfarliga miljöer i skolan eller att medverka till att denna fråga får sin lösning. Man kan verkligen fråga sig vad vi har en regering till, som inte kan göra någonting i frågor där det uppenbarligen behövs en lösning och det mycket snabbt.

Det är ett och ett halvt år sedan riksdagen fattade det här beslutet. De synpunkter som fru Rodhe framförde nyss är också kända fakta. Riksdagen var enhällig i beslutet att man skall ha arbetslag i stället för enskilda förskolläroare som handledare. Och det är som sagt ett och ett halvt år sedan beslutet fattades.

När nu riksdagen har fattat det här beslutet, borde både riksdag och regering vara ansvariga och skyldiga att se till att beslutet verkställs, att det blir någon mening med det. Med tanke på den långa tid som har förflutit blir man skrämmd av att det inte finns någon överensstämmelse mellan de beslut

som fattas här i kammaren och situationerna ute på barnstugorna.

Den ekonomiska frågan är inte löst, men det har också berättats för mig att ute på barnstugorna fungerar inte den här ordningen med arbetslag heller. Det visar ytterligare att när de beslut som vi fattar här i riksdagen skall verkställas så fungerar det helt enkelt inte. Jag tror man måste ändra på det förhållandet.

Min tid är ute, men jag konstaterar att någon hjälp kan varken förskollärarna, som är handledare, eller praktikanterna påräkna från regeringens sida.

ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag vill ta fasta på det som statsrådet Rodhe sade, nämligen att hon är beredd att göra en ordentlig insats för att denna fråga skall bli löst. Jag hoppas verkligen att den nuvarande regeringen inte skall visa samma passivitet som kännetecknade den förra regeringen. Man tvingade praktiskt taget lärarkandidaterna ut på gatan i demonstrationer här i Stockholm, i Västerås och flera andra städer, innan det började hända någonting – detta trots att ett riksdagsbeslut fattats för ett och ett halvt år sedan.

Av papper som har delats ut utanför riksdagshuset i dag har vi sett att man förbereder ytterligare demonstrationer. Det understryker vikten av att det verkligen händer något, och när vi nu fått upplysningen att Kommunförbundet och Landstingsförbundet har begärt ajournering i två veckor, så är förhoppningen att det omedelbart efter dessa veckor kan träffas ett avtal så att denna viktiga pedagogiska och utbildningspolitiska fråga får sin lösning.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Två saker kan jag försöka göra och gör också så långt det går, för det första att göra vad på staten ankommer för att förhandlingarna med kommunförbunden snabbt skall kunna avslutas, för det andra att hålla kontinuerlig kontakt med utbildningsmyndigheten, UHÄ, för att försöka förbättra förskollärarkandidaternas situation i det här krisläget. Däremot är naturligtvis mitt handlingsutrymme i denna fråga bestämt av att enligt det riksdagsbeslut som Inga Lantz var med om att fatta skall kommunerna ha ersättningen, och det är de som skall förhandla med personalorganisationerna. Där kan staten naturligen inte gå in.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Får jag ställa en sista fråga, eftersom jag tror att svaret på den intresserar många i dag: Kan fru Rodhe säga någonting om tidsplanen? När kan man tänka sig att förhandlingarna blir klara?

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Vilka förhandlingar? Beträffande de första förhandlingarna har jag redan angivit att ajournering har begärts under två veckor. Vi hoppas

Torsdagen den
9 november 1978

*Om bibehållande
av det statliga
stimulansbidraget
till friluftsanlägg-
ningar i närmiljö*

visserligen att det skall kunna gå fortare, men om det blir så vet vi inte. De andra förhandlingarna kan jag givetvis inte säga någonting om f. n.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Om bibehållande av det statliga stimulansbidraget till friluftsanläggningar i närmiljö

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Håkan Strömbergs* (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:84, och anförde:

Herr talman! Håkan Strömberg har frågat mig om jag är beredd medverka till att det statliga stimulansbidraget till friluftsanläggningar i närmiljö bibehålls.

Kommunalekonomiska utredningen har föreslagit att ett antal specialdestinerade statsbidrag slopas och att medlen för dessa bidrag i stället överförs till skatteutjämningsystemet. Ett av de bidrag som föreslås överförda är bidraget till mindre idrotts- och friluftsanläggningar. Förslaget innebär att friluftsanläggningar även fortsättningsvis skall åtnjuta samhällsstöd men i annan form. Remissinstanserna är i stort positiva till utredningens förslag. Frågan bereds f. n. i budgetdepartementet. Regeringen kommer under våren 1979 i särskild proposition att redovisa sina ställningstaganden i dessa frågor.

HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga, som jag har ställt med anledning av den skrivelse som avgivits från naturvårdsverket till jordbruksdepartementet med förslag om ändring i de nuvarande formerna för statliga stimulansbidrag till rekreationsanläggningar i närmiljö. Det föreslås i skrivelsen att dessa i vissa delar skall slopas och att de i stället skall överföras till de primära rekreationsanläggningar vilka riksdagen år 1975 fattade beslut om.

Jag har full förståelse för önskemålet om att de primära rekreationsanläggningarna utvecklas i den takt som de har varit planerade för och att de skall kunna tillgodose det ökade behov av möjligheter till stimulerande fritidsaktivitet och rekreation som föreligger. Jag har däremot inte samma förståelse för att en del av de bidrag som nödvändigtvis måste satsas för detta ändamål skall tas från det statliga bidrag som f. n. utgår till rekreationsanläggningar i närmiljö. Det är trots allt ganska blygsamma belopp i jämförelse med vad som kommer att behövas för att kunna utveckla de primära rekreationsområdena. Det har visat sig att just de här rekreationsområdena är viktiga och att därmed det statliga stödet till dessa mindre friluftsanläggningar har varit mycket värdefullt. De har också utnyttjats i stor utsträckning, eftersom de ofta ligger i nära anslutning till bostadsområden och det därför också är lätt att ta sig till sådana anläggningar.

Vi talar ofta om att stimulera friskvården. Just sådana anläggningar är ett

*Om bibehållande
av det statliga
stimulansbidraget
till friluftsanlägg-
ningar i närmiljö*

utmärkt led i en förbättrad friskvård. Det är också en aktuell fråga, eftersom en kampanj planeras till nästkommande år för en bättre friskvård. Det skulle då vara olyckligt om statens bidrag till sådana anläggningar skulle upphöra just till friskvårdsåret 1979. Att behovet av anläggningarna är mycket stort visar f. ö. den kö som väntar på att erhålla bidrag för uppförande av flera sådana anläggningar.

När nu jordbruksministern i sitt svar hänvisar till skatteutjämningsbidraget kan jag säga att jag delar uppfattningen att det behövs en samordning av bidragen, men i den skrivelse som naturvårdschefen avgivit står att detta bidrag bör slopas och i stället överföras till de primära rekreationsanläggningarna. Detta skulle emellertid betyda att mindre bidrag kommer att utgå, och det är det som jag anser vara mycket felaktigt, eftersom de här bidragen behövs för att stimulera friluftsanläggningarna. Inte heller är, som jordbruksministern framhåller, remissinstanserna så positiva till detta förslag. Många idrottsorganisationer, friluftsfolk och många kommuner och länsstyrelser är helt emot det förslag som naturvårdsverket har avgivit och vill att nuvarande ordning skall bibehållas.

Jag har, herr talman, velat göra jordbruksministern uppmärksam på vilka negativa konsekvenser ett slopande av bidraget kan få för fritidsaktiviteter och friskvård. Jag hoppas att jordbruksministern noggrant överväger dessa konsekvenser innan slutlig ställning tas i den här frågan.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är förslag från två utredningar som f. n. bereds i departementet. Det ena är rekreationsberedningens förslag om bl. a. nya bidragsformer för utbyggnaden för rekreativssektorn, som framläggs i betänkandet Statliga insatser för turism och rekreation. De förslagen har remissbehandlats. Vidare har statens naturvårdsverk i skrivelse till regeringen föreslagit förändringar av anläggningsstödet till idrotten och friluftslivet. Förslagen, som syftar till att stimulera utvecklingen av primära rekreativsområden, bereds nu i jordbruksdepartementet. Som framgått av mitt frågesvar bereds f. n. i budgetdepartementet förslag från den kommunalekonomiska utredningen som syftar till att kommunerna genom förändringar i skatteutjämningsystemet skall kunna finansiera friluftsanläggningar i närområden. Det är således inte fråga om att överföra bidrag till andra ändamål, t. ex. för utvecklingen av primära rekreativsområden.

HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Som jag tidigare har framhållit för jordbruksministern är det inte detta att man skall försöka samordna bidragen som jag har reagerat negativt mot. Vad jag däremot har reagerat negativt mot är att man skulle slopa bidraget till mindre anläggningar. Det gäller ju motionsspår, badanläggningar etc. som är värdefulla för att människor skall kunna ta del i fritidsaktiviteter och friskvård. Och det krävs då att de har dem i sin närhet. Skulle bidraget nu slopas och pengarna överföras till de primära rekreativsområdena – där de skulle utgöra en ganska blygsam summa – tror jag att det

*Om åtgärder för
att stoppa vissa
socialmedicinska
undersökningar*

blir en negativ effekt i stället för en stimulans till ett aktivare fritidsliv och friskvård.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är inte fråga om att slopa ett samhällsstöd, utan om att ändra formerna för det.

HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! I naturvårdsverkets skrivelse är det fråga om att slopa ett stöd och överföra pengarna till de primära rekreationsområdena.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om åtgärder för att stoppa vissa socialmedicinska undersökningar

Försvarsministern LARS DE GEER erhöll ordet för att besvara *Lilly Hanssons* (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:77, och anförde:

Herr talman! Lilly Hansson har frågat om jag är beredd att vidta åtgärder för att vissa undersökningar inom försvaret med socialmedicinsk profilering stoppas och att frågeformulären förstörs.

Den socialmedicinska undersökning som åsyftas avser att skapa bättre förutsättningar för förbandet att hjälpa de värnpliktiga att genomföra grundutbildningen och därmed också minska avgångarna under utbildningen.

När förslaget till undersökning presenterades för berörda myndigheter omfattade detta utöver det socialmedicinska innehållet också ett nytt psykologiskt test. Försvarets sjukvårdsstyrelse, försvarets forskningsanstalt, värnpliktsverket och försvarsstabens personalvårdsbyrå avstyrkte den föreslagna undersökningen i sin helhet. Vad man främst vände sig mot var undersökningens inriktning mot att försöka ge underlag för att i tidigt skede kunna avskilja värnpliktiga som uppvisar svårigheter att klara utbildningen. Vid ärendets fortsatta handläggning bedömdes att det nya psykologiska testet helt skulle utgå ur undersökningen. Chefen för värnpliktsverket ansåg däremot att den del av undersökningen som avsåg att försöka klargöra vilka förändringar som kan ha uppstått i den värnpliktiges situation mellan tiden för inskrivning och inryckning kunde vara av värde när det gäller ansträngningarna att hjälpa den värnpliktige att genomföra sin grundutbildning. Överbefälhavaren gav därför militärområdesbefälhavaren i Bergslagens militärområde i uppdrag att genomföra undersökningen. Utvärdering skulle ske i samråd med försvarets sjukvårdsstyrelse, värnpliktsverket och försvarsstabens personalvårdsbyrå samt redovisas för överbefälhavaren och chefen för armén.

Enligt vad jag vidare låtit inhämta kan, efter överenskommelse mellan förbandsläkaren och den enskilde värnpliktige samt efter beslut av chefen för

förbandet, informationen från undersökningen användas från fall till fall under utbildningens gång i den mån den ger underlag för individuell inriktade åtgärder. Efter grundutbildningens slut kommer handlingarna att kompletteras med utbildningsresultaten och sedan avidentifieras, innan de överlämnas för bearbetning.

Undersökningar som avser personliga förhållanden kan naturligtvis ifrågasättas med hänsyn till dels den enskildes integritet, dels behovet och värdet av just sådana undersökningar. Enligt min mening är det viktigt att så långt det är möjligt försöka minska avgångarna under värnpliktstjänstgöringen. Huruvida denna undersökning kan bidra till detta har jag svårt att bedöma. Dyliga undersökningar kan erbjuda problem från integritetssynpunkt. Jag utgår ifrån att en noggrann utvärdering görs av berörda myndigheter, innan nya undersökningar sker. Jag finner dock ingen anledning att nu vidta några åtgärder.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är klart att jag är besviken över att försvarsministern inte är beredd att nu förbjuda dessa socialmedicinska undersökningar.

Jag kan inte finna att dessa socialmedicinska undersökningar har någon funktion att fylla. De har det i alla fall inte i den mening som Erik Mosesson – det är han som har gjort undersökningarna – vill ge sken av i det följebrev som är fogat till frågeformulären. Att en sådan undersökning skulle vara en hjälp att förhindra avgång under värnpliktstiden är tvivelaktigt. Tvärtom kan den vara ett sätt att sålla ut de värnpliktiga som ligger i riskzonen i tidigt skede.

Är man ute efter att hjälpa de värnpliktiga finns det andra vägar att gå. Då bör man först och främst i den information som ges vid inryckningen tala om vilka möjligheter till hjälp som finns via personalvården, läkare och kanske befäl som ställer upp för den värnpliktige. Skall man komma åt avgångarna är det ju inte bara den enskilde värnpliktige som man har att ta hänsyn till – man måste också se på miljön i dess helhet. Går man den vägen, som jag skisserat, blir det en bättre frivillighet för den värnpliktige, som då själv kan bestämma om han behöver och vill ha stöd och hjälp.

Vill man hjälpa den värnpliktige måste man ge personalvårdssidan ökade resurser, så att man därifrån kan göra en verklig insats för att hjälpa. Tillräckliga sådana resurser finns inte i dag. Det har vi från försvarets personalvårdsnämnd, där jag ingår, klart kunnat konstatera vid våra besök ute vid förbanden och också påpekat ett flertal gånger. Jag kan inte se att en socialmedicinsk undersökning hjälper upp den situationen.

Som det är i dag skickar man hem värnpliktiga alltför lättvindigt just på grund av bristande möjligheter att ta sig an dem. Man flyttar över problemen till någon annan instans, men det är här som resurserna måste sättas in.

Vad händer med undersökningen efter grundutbildningen? Skall den hänga med under vederbörandes hela tid i försvaret? Vi skall komma ihåg att det är fråga om unga pojkar som många gånger ännu inte har hittat sin

*Om åtgärder för
att stoppa vissa
socialmedicinska
undersökningar*

Torsdagen den
9 november 1978

*Om åtgärder för
att stoppa vissa
socialmedicinska
undersökningar*

identitet. Ofta är många av dem socialt omogna.

Jag kan inte se något värde i denna undersökning som är positivt för den värnpliktige. Man kan använda försvarets resurser på ett bättre sätt, t. ex. för att förstärka personalvårdssidan. Försvarets sjukvårdsstyrelse, FOA, värnpliktsverket och försvarsstabens personalvårdsbyrå har vänt sig mot undersökningen i dess helhet. Jag vill också upplysa om att alla utom chefen för värnpliktsverket stod fast vid vad de sagt tidigare, att undersökningen inte skulle komma till stånd. Det gjorde de alltså även efter det att det psykologiska testet tagits bort. Även om det psykologiska testet nu är borta är det ändå ett flertal mycket närgångna frågor som skall besvaras.

Jag vill verkligen hemställa att försvarsministern ser till att inga nya undersökningar får göras. Att bara utgå ifrån att så inte sker är för svagt. Eller kan jag kanske tolka försvarsministerns skrivning så, att han menar att inga nya undersökningar får göras?

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! Lilly Hansson undrade vad som händer med undersökningarna efter det att de gjorts. Jag har inhämtat att beträffande den socialmedicinska undersökningen gäller att de ifyllda frågeformulären förvaras under lås hos förbandsläkaren, som är bunden av läkarens tystnadsplikt. Varje formulär har en egen kod, och kodnyckel för resp. namn och personnummer förvaras separat. Den information som finns i formuläret kan användas under utbildningens gång, och den ger underlag för individuellt inriktade åtgärder. Informationen kan dock endast användas efter beslut av förbandschefen grundat på överenskommelse mellan den enskilde värnpliktige och förbandsläkaren. Efter grundutbildningens slut kommer handlingen att kompletteras med utbildningsresultat, om utbildningen genomförs. Därefter kommer identifieringsmöjligheterna att förstöras innan handlingarna överlämnas för bearbetning och senare redovisning enligt ÖB:s order.

Till sist vill jag påpeka att syftet med undersökningen i alla fall är vällovligt, nämligen att minska avgångarna under värnpliktstjänstgöringen. Bl. a. har värnpliktskonferensen tidigare uttalat sig för att man skall göra en förnyad inskrivning för sådana värnpliktiga som kommer in till tjänstgöring långt efter det ursprungliga inskrivningsförfarandet. En ny inskrivning skulle vara alldeles för dyr. Den nu verkställda undersökningen är ett föga dyrbart sätt att följa upp den värnpliktiges situation.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Möjligheterna att minska avgångarna under värnpliktstiden finns ju redan i dag. Det finns absolut ingen anledning att göra kostsamma och tvivelaktiga sociologiska undersökningar för den sakens skull. Man kan använda de medel som finns och förstärka dem. Man måste väl i rimlighetens namn kunna kräva av de befäl som tar hand om de inskrivna värnpliktiga, som de ju snabbt lär känna, att i första hand de tar sig an de värnpliktiga, om dessa har problem. Då skall det finnas resurser på personalvårdssidan att göra detta. För det behövs det inga sociologiska undersökningar.

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! Beslutet att genomföra undersökningen innebär att en gemensam utvärdering av resultatet skall ske mellan värnpliktsverket, sjukvårdsstyrelsen och försvarsstabens personalvårdsbyrå, varefter resultatet skall redovisas för ÖB. I detta förfaringsätt ligger en automatisk styrningsmöjlighet, som jag utgår från kommer att utnyttjas.

I mitt svar antydde jag också det faktum att jag själv har förbehållit mig friheten att i framtiden ingripa med styrande åtgärder, om detta skulle visa sig önskvärt, vilket jag inte skulle tro blir fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:33 och 58 till skatteutskottet

1978/79:65 till socialutskottet

§ 25 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:70–72

§ 26 Anmälades och bordlades

Propositioner

1978/79:16 om vissa anställningsfrågor beträffande vårdlärare i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning m. m.

1978/79:39 om avdrag för framtida utgifter för hantering av kärnbränsle

1978/79:40 med förslag till lag om bötesverkställighet m. m.

1978/79:50 om inriktningen av den ekonomiska politiken, m. m.

1978/79:52 om ändring i lagen (1970:742) om lönegarantiavgift, m. m.

1978/79:54 om ändrade regler för uppskov med beskattning av realisationsvinst, m. m.

1978/79:56 om ändring i sjömansbeskattningen, m. m.

§ 27 Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 9 november

1978/79:73 av Pär Granstedt (c) till jordbruksministern om användningen av kemiska bekämpningsmedel i naturen:

Användningen av olika kemiska bekämpningsmedel i naturen och i parkområden har under en lång följd av år varit föremål för en intensiv debatt. Särskilt miljöförhållanden och berörd allmänhet har uttalat farhågor för miljö- och

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

Anmälan av interpellationer

Torsdagen den
9 november 1978

Anmälan av interpellationer

hälsorisker och krävt restriktioner. Myndigheter och expertis har försökt lugna de oroliga och hävdade att inga risker finns.

Användningen av fenoxisyror har särskilt uppmärksammats i miljödebatten. Också beträffande dessa ämnen har berörda myndigheter konsekvent hävdade att riskerna är försumbara. När regeringen Fälldin förbjöd användningen av bekämpningsmedel som innehåller 2,4,5,-T gjorde man det med hänsyn till allmänhetens oro och utan stöd från expertis och kontrollerande myndigheter.

I en undersökning som nyligen framlagts av Lennart Hardell och Anita Sandström vid Umeå universitet visar det sig att de allmänna farhågorna varit berättigade. Undersökningen visar sambandet mellan mjukdelscancer och exponering för fenoxisyror eller klorfenoler. Den visar att risken att drabbas av mjukdelstumörer är 5,7 ggr större för den som utsatts för sådana ämnen än dem som inte exponerats. Räknar man enbart med fenoxisyror är risken 5,3 ggr större och räknar man enbart med klorfenoler är risken 6,6 ggr större.

Resultatet av denna undersökning är givetvis mycket alarmerande. I underlaget ingår också personer med en ganska måttlig exponering. Gränsen har satts vid en dag. För fenoxisyror har också medräknats arbete inom nybesprutat, vått område.

Undersökningen är begränsad i sin omfattning. Den har bara avsett en viss typ av sjukliga förändringar och en viss grupp kemiska preparat. Risker för andra cancertyper och i samband med andra kemikalier kvarstår outhärliga.

Det är viktigt att samhället snabbt reagerar på dessa nya informationer. Det måste dels gälla restriktioner och förbud mot preparat som innehåller fenoxisyror och klorfenoler, dels också föranleda en mer restriktiv inställning till bekämpningsmedel i allmänhet. Uppenbarligen måste trovärdigheten och rimligheten i den överslätande attityd myndigheterna hittills intagit nu skarpt ifrågasättas.

Umeåundersökningen har tidigare under detta riksmöte tagits upp i en enkel fråga av Björn Eliasson (c) till dåvarande jordbruksminister Dahlgren. Då denna fråga inte hann besvaras och mot bakgrund av vad jag här anfört vill jag ställa följande frågor till jordbruksministern:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta gentemot preparat som innehåller fenoxisyror och klorfenoler?

2. Vilka konsekvenser avser jordbruksministern i övrigt att Umeåundersökningen bör få för samhällets handläggning av frågor som gäller bekämpningsmedel?

1978/79:74 av *Leif Zetterberg* (c) till statsrådet Birgit Rodhe om föreningsledares medverkan i skolarbetet:

Föreningslivet är i likhet med arbetslivet en naturlig del i en aktiv skoldag. Detta uttalades mycket klart i anslutning till riksdagens beslut med anledning av propositionen om skolans inre arbete m. m. Föreningsledaren måste kunna komma till skolan lika väl som eleverna skall kunna komma till

föreningen. Men för att klara detta merarbete för föreningsledaren krävs att denne garanteras rätt till ledighet från sitt ordinarie arbete. Inom regeringskansliet har utarbetats en promemoria Ds U 1977:19 Föreningsmedverkan i skolan, som tar upp dessa frågor. Remisstiden på promemorian gick ut den 31 augusti i år.

SIA-reformen har för länge sedan kommit ur startgroparna. Arbetet med att bereda föreningslivet möjligheter att medverka i skolarbetet har i många kommuner kommit långt. I andra kommuner finns det tecken som tyder på att vi mer får en sammanträdesreform än en aktivitetsreform. Till stor del beror detta på att man inte har klart för sig hur kontakterna med föreningslivet kan ske. Inför den allmänna fritidsverksamheten utarbetades av statens ungdomsråd en modell för samråd. Detta förslag överlämnades i maj 1977 till regeringen. I samband därmed begärde ungdomsrådet att även formerna för samråd inom den allmänna skoldagen skulle belysas.

Jag vill med anledning av den beskrivna situationen fråga statsrådet:

När får riksdagen ta ställning till ett förslag om rätt till ledighet för föreningsledare?

Delar statsrådet min uppfattning att det förslag till planeringsmodell som ungdomsrådet utarbetade för den allmänna fritidsverksamheten också är tillämplig på föreningslivets medverkan i skolarbetet?

Vilka åtgärder ämnar statsrådet i så fall vidta för att göra denna uppfattning känd?

1978/79:75 av *Hans Ålsén* (s) till kommunministern om inrättande av en undersökningskommission för brandkatastrofer i publika lokaler:

Under de senaste årtiondena har stora brandkatastrofer drabbat olika slag av publika lokaler runt om i världen. Också i Sverige har bränder av detta slag inträffat och fått katastrofala följder. Restaurang Monte Carlo i Stockholm eldhärjades 1977 varvid fyra dödsoffer krävdes. Vid dödsbranden på Stadshotellet i Borås i år omkom 20 människor.

Det måste mot bakgrund av inträffade händelser vara mycket angeläget att åtgärder vidtas i förebyggande syfte. Det tragiska som hände i Borås kan hända igen någon annanstans. Någon garanti för att man med långtgående säkerhetsåtgärder förhindrar ett upprepande kan inte ges. Men givetvis kan man med väl genomtänkta brandskyddsåtgärder minska riskerna betydligt. Genom information och utbildning av berörd personal bör eventuella tillbud kunna begränsas till sin omfattning. De kostnader dylika åtgärder kommer att medföra är väl motiverade med hänsyn till de mänskliga lidanden och materiella skador som kan förhindras vid en eventuell olycka.

Hotell- och Restauranganställdas förbund har i en skrivelse till kommunministern föreslagit inrättandet av en permanent statlig undersökningskommission. Detta förslag finner jag välgrundat, och det bör om det realiserats öppna möjligheter att noga penetrera den aktuella skadan och ta lärdom av de misstag som begåtts.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga:

Är kommunministern beredd att ta erforderliga initiativ för att möjliggöra inrättandet av en permanent undersökningskommission för brandkatastrofer i publika lokaler?

Anmälan av interpellationer

1978/79:76 av *Sture Ericson* (s) till utrikesministern om tillkännagivande av den svenska regeringens syn på neutronvapen:

När det sommaren 1977 avslöjades att USA planerade att börja tillverka s. k. neutronvapen, blev reaktionen starkt negativ i såväl USA som Västeuropa. Hösten 1977 tillkännagavs att ett villkor för att USA skulle starta produktion av neutronvapen var att regeringarna i de NATO-stater där man avsåg att stationera dessa vapen ställde sig positiva. De europeiska regeringar som i första hand berördes mötte dock en så stark inhemsk opinion mot dessa planer att de avstod från att ge president Carter klartecken.

USA:s regering meddelade den 7 april 1978 att neutronvapenprojektet fortfarande var aktuellt men att produktionen av vapen t. v. uppskjutits. Frågan skulle övervägas på nytt, om Sovjetunionens militära förberedelser i Europa motiverade det. Vissa tekniska åtgärder skulle dock vidtagas för att snabbt kunna föra ut neutronvapen till förbanden i Europa, om det bedömdes nödvändigt.

Den 18 oktober i år meddelades att president Carter beslutat att vissa i Europa stationerade vapen skall förberedas för neutronvapenstridspetsar och att tillverkningen av vissa neutronvapenkomponenter skall inledas.

Det är uppenbart att dagen för stationering i Europa av neutronvapen därmed ryckt närmare. Samtidigt har i den offentliga debatten det militära värdet av dessa nya vapen alltmer ifrågasatts. Man har bl. a. pekat på att effektiviteten hos konventionella antitankvapen väsentligt ökats på senare år.

Politiskt ligger den största faran i att neutronvapen stationerade nära gränserna till WP-länderna med nödvändighet skulle komma att användas under ett mycket tidigt skede av en väpnad konflikt och därigenom utlösa ett kärnvapenkrig i stor skala. Möjligheterna minskas att under de första timmarna av en militär konfrontation mellan NATO och WP genom politiska initiativ förhindra att kärnvapen kommer till användning. Den s. k. kärnvapentröskeln skulle drastiskt sänkas.

Vårt eget lands säkerhetspolitiska situation försämrats på ett allvarligt sätt, om kärnvapentröskeln i Europa sänks. Det är därför angeläget att Sveriges regering snarast agerar kraftfullt för att stärka den internationella opinionsbildningen mot neutronvapnen.

Avser regeringen, mot bakgrund av president Carters nya beslut i neutronvapenfrågan, att genom direkta kontakter med USA:s regering och med regeringarna i berörda NATO-länder klargöra den svenska bedömningen, att produktion av neutronvapen och deras stationering i Europa skulle sänka den s. k. kärnvapentröskeln och därmed öka riskerna för kärnvapenkrig i Europa?

1978/79:77 av Börje Hörnlund (c) till industriministern om statsbidrag till Scharins boardfabrik i Klemensnäs:

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

Anmälan av interpellationer

Skellefteregionen har f. n. en besvärande sysselsättningssituation. Ett antal industrier har problem och några är nedläggningshotade. Det är därför nu viktigt att ett antal positiva och framåtsyftande beslut kommer regionen till del.

Inom industridepartementet har boardindustrins strukturfrågor diskuterats under ett antal månader. I de övervägandena ingår att ersätta Scharins boardfabrik i Klemensnäs med en tillverkning av torrpressade träbaserade skivor, en produkt som i princip är ett "nytt träslag".

Scharins har för dagen ca 320 anställda. Den nya tillverkningsenheten skulle innebära att företaget kan trygga ca 270 arbetstillfällen. Uppförandet av fabriken skulle ge 60 byggnadsarbetare jobb i ett år. Upphandling av verkstadstjänster i Skellefteområdet skulle ge ca 25 industriarbetare jobb i ett år. Byggnadsarbetet skulle löpa under 1979 och fram till hösten 1980, varefter driftstart skulle kunna ske. Fabriken skulle vara i full produktion 1982–1983. Investerings- och rörelsekapital för enheten i fråga skulle behöva uppgå till 140–150 milj. kr. varav 30–40 milj. kr. i aktiekapital. Företaget har införskaffat offerter på en s. k. nyckelfärdig fabrik. Kapitalanskaffningen ser lovande ut. Dock återstår att slutgiltigt klara ägarfrågan i det nya företaget.

Den nya fabriksenheten kommer att förbruka klenvirke, björkmassaved, flis och sågspån för ca 15 milj. kr., råvaror som i dagsläget ej går att avsätta i Skellefteområdet vid någon enda industri. Som en positiv faktor kan också räknas att energiåtgången per tillverkat ton skivor kommer att halveras jämfört med dagens produktionsmetoder.

Ifall industridepartementet inte inom en nära framtid kan ge klartecken för projektet i fråga, anser många sakkunniga att risken för nedläggning av företaget snabbt ökar. Ett klartecken från industridepartementet skulle innebära, dels att i det korta perspektivet nära 100-talet byggnads- och verkstadsårsarbeten kom regionen till del, dels att ca 300 nedläggningshotade jobb kunde överföras till en modern industrienhets, dels att svåravsättbar skogsråvara för 15 milj. kr. skulle finna lokal avsättning. Indirekt torde ett 100-tal årsdagsverken därigenom långsiktigt säkras. Positivt är också att energiförbrukningen per tillverkat ton skivor kunde halveras.

Det viktigaste resultatet av ett klartecken för Scharins skulle emellertid vara att regionen som helhet skulle uppfatta beslutet som positivt, med allt vad det innebär av ökad framtidstro.

Den förre industriministern Nils G. Åsling var klart positiv till projektet. Regeringsskiftet har nu inneburit att besked om projektet blivit försenat.

Med anledning av det anförda vill jag fråga industriministern:

Är industriministern beredd att omedelbart ta upp överläggningar med representanter för Scharins och då med målsättningen att före årets slut ge klartecken för projektet?

Torsdagen den
9 november 1978

*Meddelande om
frågor*

§ 28 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 november

1978/79:116 av *Per-Olof Strindberg* (m) till utrikesministern om ett svenskt initiativ till förmån för den i Sovjetunionen dömda svenske medborgaren Laimons Niedre:

Fredagen den 3 november dömdes den svenske medborgaren Laimons Niedre av en domstol i Riga till tio års straffarbete för spioneri. Sveriges generalkonsul i Leningrad har bl. a. enligt pressuppgifter uttalat att han fått ett bestämt intryck av att det var "en helt juste rättegång". Det finns å andra sidan även uppgifter om motsatsen. Jag vill därför till herr utrikesministern ställa följande fråga:

Anser utrikesministern att det rättsliga förfarandet mot Laimons Niedre motsvarar de uttalanden som Sveriges generalkonsul gjort och, om så ej skulle vara fallet, vilka åtgärder kommer då att vidtagas från UD:s sida?

1978/79:117 av *Bonnie Bernström* (fp) till socialministern om utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen:

Enligt socialstyrelsens sammanställning av kommunernas barnomsorgsplaner är det faktiska och planerade antalet daghemsplatser 135 000 år 1979. Därav beräknas antalet platser för barn i åldern ett halvt till tre år till 30 700. 1982 beräknas fördelningen på småbarnsgrupp resp. syskongrupp vara 40 650 och 138 650. Ökningen av antalet platser för småbarnsgrupper är i absoluta tal väldigt liten.

Ca 50 % av alla kvinnor går tillbaka till sitt arbete inom ett år efter barnets födsel. Därmed finns det ett akut behov av barnomsorg även för små barn. All expertis är i dag överens om att de första tre åren i ett barns liv är de viktigaste. Men trots detta har barn i regel de sämsta omsorgsformerna under dessa år. Ofta anlitas personer utan utbildning för uppgiften och utan någon som helst erfarenhet av barn. Omsättningen på dagbarnvårdare för små barn är oftast hög.

Med anledning av detta vill jag fråga socialministern:

Vilka åtgärder ämnar socialministern vidta för att öka antalet platser i den kommunala barnomsorgen för barn i åldern ett halvt till tre år?

1978/79:118 av *Elvy Nilsson* (s) till kommunikationsministern om tidpunkten för aviserad trafikpolitisk proposition, m. m.:

En trafikpolitisk proposition innebärande förslag till en ny inriktning av trafikpolitiken har länge varit aviserad. Den avses bl. a. medföra en annan fördelning av kostnadsansvaret mellan järnvägs- och landsvägstrafik, vilket

---

*Meddelande om
frågor*

skulle innebära att järnvägen effektivare skulle kunna konkurrera framför allt om det tyngre godset.

I väntan på den nya trafikpropositionen sker emellertid en motsatt överströmning, och alltmer gods fraktas alltså på landsväg i stället för på järnväg, som är det ur samhällsekonomiska och miljömässiga aspekter mest fördelaktiga. Sålunda har i dagarna Billerud-Uddeholm AB beslutat att alla nuvarande virkestransporter på NKLJ-banan mellan Hagfors och Karlstad i Värmland skall upphöra och transporten i stället ske per lastbil på landsväg. Det innebär att 5–6 heltidsutnyttjade lastbilar eller tjugo tur- och returtransporter varje dag kommer att belasta den aktuella sträckan.

25 man kommer härvid att friställas vid Nordmark-Klarälvens Järnvägar (NKLJ), och dessutom kommer 230 järnvägsvagnar speciellt byggda för virkestransporter att bli överflödiga. På längre sikt torde också järnvägsrälsen komma att brytas upp. En avsevärd kapitalförstöring kommer alltså att ske.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till kommunikationsministern få ställa följande fråga:

När kommer den aviserade trafikpolitiska propositionen? Har statsrådet för avsikt att, i avvaktan på denna proposition, ingripa och om möjligt förhindra att överföring av gods från järnväg till landsväg sker på sätt som nu planeras av Billerud-Uddeholm AB i Värmland?

1978/79:119 av *Inga Lantz* (vpk) till utbildningsministern om åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation:

Den ekonomiska situationen för många studerande blir alltmer ohållbar. Ursprungligen uppgick den s. k. bidragsdelen av studiestödet till 25 %, nu är den nere i 12 %. Framför allt drabbas givetvis studerande från arbetarklassen av dessa försämringar.

Jag vill därför ställa följande fråga till utbildningsministern:

Ämnar statsrådet vidta några åtgärder för att förbättra de studerandes ekonomiska situation?

1978/79:120 av *Anna Eliasson* (c) till socialministern om Svenska Tobaks AB:s försäljningsverksamhet:

Har statsrådet uppmärksammat att ett statligt företag – Svenska Tobaks AB – engagerat sig för en massiv försäljning av utländskt snask?

Anser statsrådet detta engagemang önskvärt med hänsyn till andra samhällsorgans strävanden att förbättra folkhälsa och tandvård?

1978/79:121 av *Lennart Nilsson* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att skapa tillfredsställande lokaler vid arbetsförmedlingarna:

Arbetsförmedlingarnas verksamhet har under en följd av år utökats. Genom personalförstärkningar och ökade arbetsuppgifter har behovet av

Nr 29

Torsdagen den
9 november 1978

*Meddelande om
frågor*

ändamålsenliga lokaler ökat.

På flera håll i landet, bl. a. i Göteborg, Mölndal och Uddevalla, är bristen på lokaler stor. För att personalen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullfölja sina viktiga arbetsuppgifter är det angeläget med en god arbetsmiljö.

Mot bakgrund av det anförda vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta i syfte att skapa tillfredsställande lokaler vid arbetsförmedlingarna?

1978/79:122 av *Lennart Pettersson* (s) till försvarsministern om utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem:

Datatekniken tas nu i anspråk på allt fler av samhällslivets områden. Detta har medfört många fördelar men också problem som måste lösas. Ett av dessa problem är den ökade sårbarheten i datasamhället. Att minska dessa risker genom planering och förebyggande åtgärder framstår alltmer som en stor och viktig datapolitisk fråga. En offentlig utredning, den s. k. sårbarhetskommittén, som enbart består av statstjänstemän, lade för en tid sedan fram en lägesrapport "ADB och samhällets sårbarhet". Denna rapport remissbehandlas f. n. och därefter avser kommittén uppenbarligen att gå vidare och arbeta fram förslag och rekommendationer.

Mot denna bakgrund vill jag fråga försvarsministern följande:

Är det meningen att det viktiga utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem även i fortsättningen skall bedrivas utan parlamentarisk medverkan?

§ 29 Kammaren åtskildes kl. 15.13.

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert